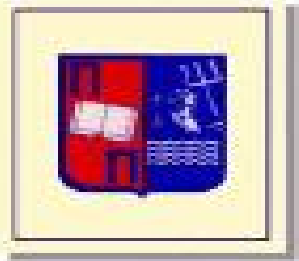

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ**

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ**

**ΘΕΜΑ:
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙ
ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ**

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜ. ΤΣΙΡΙΤΑΚΗΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1 Εισαγωγή

- 1.1 Η σημασία της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος
- 1.2 Αλλαγές στην ιδιαιτερότητα των Πιστωτικών Ιδρυμάτων
- 1.3 Κίνδυνοι των Πιστωτικών Ιδρυμάτων

2 Το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών

- 2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας
- 2.2 Επισκόπηση των διατάξεων του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου - Βασιλεία I
- 2.3 Κεφαλαιακή επάρκεια Ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων
- 2.4 Συνέπειες - Προβληματισμοί Βασιλείας I

3 Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο - Βασιλεία II

- 3.1 Δομή και στόχοι του νέου Συμφώνου
- 3.2 Πυλώνας I-Υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων
  - 3.2.1 Πιστωτικός κίνδυνος -Τυποποιημένη μέθοδος
  - 3.2.2 Πιστωτικός κίνδυνος - Μέθοδος εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (IRB)
  - 3.2.3 Τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου
  - 3.2.4 Λειτουργικός κίνδυνος
- 3.3 Πυλώνας II - Παρακολούθηση και έλεγχος της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών
- 3.4 Πυλώνας III - Πειθαρχία της αγοράς

4 Επιπτώσεις - κριτική - συμπεράσματα Βασιλείας II

- 4.1 Γενικές επιπτώσεις του νέου συμφώνου
- 4.2 Πιστωτικός κίνδυνος
- 4.3 Λειτουργικός κίνδυνος
- 4.4 Λοιπά θέματα κριτικής και κόστος

5 Επίλογος

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Η σημασία της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Τα Χρηματοοικονομικά Ιδρύματα εξειδικεύονται στη μεταφορά οικονομικών πόρων, από τους οικονομικούς φορείς που διαθέτουν αποταμιευτικά κεφάλαια για επένδυση προς τους ελλειμματικούς φορείς.

Η διαδικασία αυτή δημιουργεί υψηλούς λόγους δανειακών προς ίδιων κεφαλαίων, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας. Η διάρθρωση των στοιχείων του παθητικού των τραπεζών συνεπάγεται αυξημένο κίνδυνο χρεοκοπίας τους. Εκτός από τον συντελεστή μόχλευσης και το παθητικό, διαφοροποιείται και το ενεργητικό των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις. Το μεγαλύτερο μέρος των περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν το ενεργητικό κάθε ιδρύματος εξαρτώνται από τη διακύμανση των επιτοκίων και τη φερεγγυότητα των πελατών του.

Τα πιστωτικά ιδρύματα παρέχουν δάνεια προσφέροντας στις εταιρείες τα κεφάλαια που χρειάζονται για να κάνουν επενδύσεις και να υλοποιήσουν τα επιχειρηματικά τους σχέδια. Ταυτόχρονα αντλούν κεφάλαια, ανοίγοντας λογαριασμούς καταθέσεων ή εκδίδοντας αξιόγραφα στα οποία επενδύουν ιδιώτες. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται διαμεσολάβηση και μετασχηματίζει το είδος και τη λήξη των απαιτήσεων των πλεονασματικών φορέων, προσφέροντας την επιθυμητή ρευστότητα, ικανοποιώντας ταυτόχρονα τις ανάγκες των ελλειμματικών φορέων για μακροχρόνια κεφάλαια. Ο μετασχηματισμός της λήξης των απαιτήσεων είναι μια πολύ σημαντική διαδικασία που εκθέτει όμως τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα σε σημαντικό κίνδυνο από τις πιθανές μεταβολές των επιτοκίων.

Επίσης, τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα μειώνουν το κόστος πληροφόρησης και ελέγχου των ελλειμματικών φορέων ενώ ταυτόχρονα εξυπηρετούν τους πελάτες σε επίπεδο συναλλαγών και συμβουλών. Τέλος χρησιμοποιούνται κάποιες φορές από τις κυβερνήσεις για την επιβολή περιορισμών και την μετάδοση της νομισματικής πολιτικής.

Είναι εμφανές ότι η παρουσία των πιστωτικών ιδρυμάτων αυξάνει την αποτελεσματικότητα της οικονομίας. Το κράτος και η κοινωνία γενικά έχουν συμφέρον από τις υπηρεσίες που παρέχουν τα ιδρύματα αυτά γιατί σε άλλη περίπτωση πχ πτώχευσης, θα υπήρχαν αρνητικές επιπτώσεις τόσο στις εταιρείες όσο και στους ιδιώτες.

Για να μπορέσουν να διασφαλίσουν τόσο τους μετόχους όσο και τους πελάτες τους, τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα υποχρεώνονται να λειτουργούν σε ένα αυστηρό θεσμικό πλαίσιο. Παρόλο που η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου επιφέρει κόστος, καθώς δημιουργούνται περιορισμοί σε κινήσεις που θα μεγιστοποιούσαν τα κέρδη, είναι απαραίτητη και κοινωνικά ωφέλιμη.

1.2. **Αλλαγές στην ιδιαιτερότητα των Πιστωτικών Ιδρυμάτων**

Η ζήτηση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αλλάζει με την πάροδο του χρόνου, είτε γιατί οι προτιμήσεις των ιδιωτών αλλάζουν, είτε γιατί η τεχνολογία αλλάζει, είτε επειδή αλλάζει η νομοθεσία και δίνει μεγαλύτερες δυνατότητες επενδυτικών επιλογών. Έτσι και η διαχείριση του κινδύνου των ιδρυμάτων αυτών αλλάζει αντίστοιχα και έχει εξελιχθεί σημαντικά τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Η απελευθέρωση των αγορών, τα παράγωγα και άλλα πολύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα και η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας δημιούργησαν προβλήματα στις εποπτικές αρχές. Το εποπτικό πλαίσιο έπρεπε κάθε φορά να καλύπτει τα κενά που δημιουργούσαν οι εξελίξεις.

Το απαραίτητο δίκτυ ασφαλείας του τραπεζικού συστήματος αποτελεί ένα σύνολο μέτρων και μηχανισμών, θεσμοθετημένων ή μη που έχουν σκοπό την πρόληψη ή την καταστολή προβλημάτων στη λειτουργία κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Τα ελάχιστα στοιχεία που επιβάλλονται είναι οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας, εγγύηση καταθέσεων, αντιχρηματοδοτικός δανεισμός, παρεμβατική πολιτική και προληπτική εποπτεία. Η εποπτεία καλείται να εξασφαλίσει την ρευστότητα, την διοικητική και λογιστική οργάνωση, τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και την φερεγγυότητα. Η φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος επιτυγχάνεται με τον περιορισμό της έκθεσης σε κίνδυνο και την ενίσχυση της ικανότητας απορρόφησης ζημιών με εργαλεία τις προβλέψεις και την κεφαλαιακή επάρκεια.

Κάνοντας μια σύντομη ανάδρομή παρατηρούμε ότι ο μεγάλος αριθμός πτωχεύσεων τραπεζών των ΗΠΑ στην δεκαετία του 1970, λόγω κακής διαχείρισης του δανειακού τους χαρτοφυλακίου, οδήγησε στην θέσπιση ελάχιστου επιπέδου ιδίων κεφαλαίων σε συνάρτηση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις επεκτάθηκαν την επόμενη δεκαετία και στον κίνδυνο αγοράς, λόγω της μεγάλης μεταβλητότητας των επιτοκίων που είχε σαν αποτέλεσμα νέες χρεοκοπίες τραπεζών στις ΗΠΑ. Τέλος την προηγούμενη δεκαετία τα προβλήματα ήρθαν από σκάνδαλα και ατέλειες στο πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, από τον λειτουργικό κίνδυνο.

1.3. **Κίνδυνοι των Χρηματοοικονομικών Ιδρυμάτων**

Τα πιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν πλήθος κινδύνων όπως ο πιστωτικός κίνδυνος, ο επιτοκιακός κίνδυνος, ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο κίνδυνος αγοράς, ο κίνδυνος στοιχείων εκτός ισολογισμού, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κατάλογος δεν σταματά.

Προκειμένου να αναλύσουμε το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας, θα επικεντρωθούμε στους κινδύνους που δικαιολογούν την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αυτός είναι ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος, που αποτελείται από τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς και ο μη χρηματοοικονομικός που είναι ο λειτουργικός κίνδυνος.

Πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος που διατρέχει ένας οργανισμός να μην εισπράξει έγκαιρα ή να μην εισπράξει καθόλου τις απαιτήσεις του. Παρ' όλες τις εγγυήσεις που λαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα ο κίνδυνος αυτός είναι υπαρκτός λόγω του πλήθους των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων τους καθώς και της διαφορετικότητας των πελατών τους. Είναι μάλιστα πολύ σημαντικό να μετριέται με ακρίβεια ώστε να δεσμεύονται τα λιγότερα δυνατόν κεφάλαια για την κάλυψη των επισφαλειών. Η μέτρηση γίνεται συνήθως αποτυπώνοντας σε ζώνες την κατάταξη των πελατών του πιστωτικού ιδρύματος, δίνοντας ταυτόχρονα την πρόβλεψη ασυνέπειας, δηλαδή την πιθανότητα μη αποπληρωμής.

Κίνδυνος αγοράς είναι ο κίνδυνος που προκύπτει στο πιστωτικό ίδρυμα όταν χρησιμοποιεί (αγοράζει ή πουλά) στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού με σκοπό το κέρδος. Στον κίνδυνο περιλαμβάνονται έννοιες από τον κίνδυνο επιτοκίου ή τον συναλλαγματικό κίνδυνο. Πολλές τράπεζες χρησιμοποιούν εφαρμογές προκειμένου να μετρήσουν την αξία σε κίνδυνο VAR.

Λειτουργικός κίνδυνος είναι εκείνος που προκύπτει όταν κάτι δεν λειτουργήσει σωστά είτε στο εξωτερικό περιβάλλον του πιστωτικού ιδρύματος είτε στο εσωτερικό λόγω έλλειψης τήρησης των εσωτερικών διαδικασιών διεκπεραίωσης πχ τεχνικό λάθος ή κατάχρηση.

Προκειμένου να υπολογιστούν οι κεφαλαιακές υποχρεώσεις είναι απαραίτητο να προσδιοριστεί το χαρτοφυλάκιο, να γίνει στάθμιση με συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας και να υπολογιστεί η αξία που είναι εκτεθειμένη σε κίνδυνο. Η εκτεθειμένη αξία σε κίνδυνο υπολογίζεται με την μέτρηση των ανοικτών θέσεων σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες αποτίμησης ή αν επιτρέπεται με συμψηφισμό ανοικτών αντίθετων θέσεων μετρίεται η καθαρή ανοικτή θέση και τέλος σταθμίζοντας με τον κατάλληλο συντελεστή κινδύνου.

2. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

2.1. Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία συστάθηκε το 1974 από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της ένωσης "Group of 10" και συνεδριάζει τέσσερις φορές το χρόνο. Πήρε το όνομα της από την ομώνυμη πόλη της Ελβετίας, στην οποία εδρεύει και τα μέλη της είναι εκπρόσωποι τραπεζικών εποπτικών αρχών και κεντρικών τραπεζών από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, τη Μεγάλη Βρετανία, τον Καναδά, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Ολλανδία, τη Σουηδία, την Ελβετία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο.

Η επιτροπή αυτή δεν αποτελεί ένα διεθνή οργανισμό αλλά μια de facto οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements -BIS). Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα αλλά αποτελούν γενικές κατευθυντήριες αρχές καλής πρακτικής. Εντούτοις, η αποδοχή τους από τις τραπεζικές εποπτικές αρχές ανά την υφήλιο είναι εξαιρετικά αυξημένη.

Μέσα από τα πολλά συμβουλευτικά κείμενα που έχουν δημοσιευθεί η Επιτροπή προσπαθεί να επιβάλλει ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα, ώστε να αποτρέπεται ο κίνδυνος πτώχευσης. Στόχος της Επιτροπής είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και η διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού τόσο μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών όσο και μεταξύ τραπεζών και επενδυτικών εταιρειών.

2.2. Επισκόπηση των διατάξεων του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου -Βασιλεία I

Το 1988 η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε ένα σύστημα κεφαλαιακής μέτρησης, το οποίο έγινε γνωστό ως Βασιλεία I. Με αυτό το σύστημα εισάγεται ένας τρόπος μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου

του σταθμισμένου ενεργητικού, δηλαδή των στοιχείων του ενεργητικού εντός και εκτός ισολογισμού, σταθμίζοντας ελάχιστο όριο το 8% του σταθμισμένου αυτού ενεργητικού ως ελάχιστο απαιτούμενο εποπτικό κεφάλαιο.

Το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο συμπληρώθηκε και εμπλουτίστηκε με τροποποιήσεις που ακολούθησαν την αρχική συμφωνία του Ιουλίου του 1988. Το Νοέμβριο του 1991 έγινε τροποποίηση στις διατάξεις του συμφώνου που αφορούσαν τα ίδια κεφάλαια. Σκοπός ήταν να καθοριστούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι προβλέψεις των τραπεζών για γενικούς κινδύνους, επιτρέπεται να περιλαμβάνονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Ακόμα δύο τροποποιήσεις ακολούθησαν τον Ιούλιο του 1994 για τις συμφωνίες συμψηφισμού και τον Απρίλιο του 1995 για την μεταχείριση εκτός ισολογισμού στοιχείων. Σκοπός τους ήταν ο καθορισμός των προϋποθέσεων ώστε κατά των υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για την κάλυψη από συναλλαγές σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα, να λαμβάνονται υπόψη οι διμερείς συμφωνίες συμψηφισμού που καταρτίζουν με τους αντισυμβαλλόμενους. Τον Ιανουάριο του 1996 ακολουθεί τροποποίηση η οποία ενσωματώνει τους κινδύνους αγοράς και τέλος το 1998 εισάγονται νέες μορφές κεφαλαίου με σκοπό τη μείωση των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου για απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών που υπόκεινται σε κρατική εποπτεία υπό προϋποθέσεις.

Η Βασιλεία I προσδιορίζει την μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών, έτσι ώστε να καλύπτουν την έκθεση τους στον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο χώρας από τα στοιχεία του σταθμισμένου ενεργητικού και παράλληλα καθορίζει τα στοιχεία των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με τα οποία οι τράπεζες έχουν δικαίωμα να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι των κινδύνων της αγοράς.

2.3. Κεφαλαιακή επάρκεια Ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων

Το ελάχιστο ύψος του συντελεστή φερεγγυότητας που οφείλουν να διατηρούν όλα τα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα από τον Ιανουάριο του 1993 έχει καθοριστεί στο επίπεδο του 8%, δηλαδή:

$$\frac{\text{Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}} = \frac{\text{Συνολικά Εποπτικά Κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}} \geq 8\%$$

Για να υπολογίσουμε πόσο είναι εκτεθειμένο ένα πιστωτικό ίδρυμα στον πιστωτικό κίνδυνο, σταθμίζουμε την ονομαστική αξία κάθε στοιχείου που απεικονίζεται λογιστικά στο ενεργητικό, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΠΔ/ΤΕ 2054/18.3.92 ώστε να προκύψει η σταθμισμένη αξία. Ο υπολογισμός της σταθμισμένης αξίας των στοιχείων εκτός ισολογισμού είναι πιο σύνθετη και διαφοροποιείται μεταξύ εξωχρηματοπιστηριακών παραγώγων μέσων και άλλων εκτός ισολογισμού στοιχείων. Τα στοιχεία αυτά κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες με συντελεστή στάθμισης 0%, 20%, 50% και 100%. Σύμφωνα με την ιδιότητα τους, οι αντισυμβαλλόμενοι ταξινομούνται ανάλογα με τον πιστωτικό τους κίνδυνο σε πέντε κατηγορίες:

- § Κεντρικές κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες
- § Περιφερειακές κυβερνήσεις και τοπικές αρχές
- § Πιστωτικά ιδρύματα
- § Διεθνείς οργανισμοί και πολυμερείς τράπεζες ανάπτυξης
- § Μη τραπεζικός τομέας

Παράλληλα για να καλυφθεί και ο κίνδυνος χώρας υπάρχουν δύο κατηγορίες ανάλογα με τη χώρα που εδρεύει ο αντισυμβαλλόμενος. Στην Ζώνη Α ανήκουν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τα πλήρη μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και οι χώρες που έχουν συνάψει ειδικές συμφωνίες δανειοδότησης με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και συνδέονται με τους Γενικούς Διακανονισμούς Δανεισμού του ΔΝΤ, ενώ στην Ζώνη Β όλα τα υπόλοιπα κράτη.

Για να σταθμιστεί το ενεργητικό του πιστωτικού ιδρύματος έναντι των κινδύνων αγοράς πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επιμέρους κίνδυνοι αγοράς, τα χαρτοφυλάκια και η μέθοδος υπολογισμού τους.

- § Ο κίνδυνος συναλλαγματικών ισοτιμιών
- § Ο κίνδυνος διακανονισμού
- § Ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου
- § Ο κίνδυνος από την υπέρβαση μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
- § Ο κίνδυνος από θέσεις σε εμπορεύματα

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν εσωτερικά υποδείγματα υπολογισμού κινδύνου (VAR models) τα οποία πρέπει να τηρούν κάποιες ελάχιστες ιδιότητες.

- § Υπολογισμός κινδύνων σε καθημερινή βάση
- § Διάστημα εμπιστοσύνης 99%
- § Ελάχιστη περίοδος διακράτησης θέσεων 10 ημέρες
- § Περίοδος παρακολούθησης των αποδόσεων ένας χρόνος
- § Ανανέωση στοιχείων όχι συχνότερα από κάθε 3 μήνες
- § Ανεξάρτητη μονάδα παρακολούθησης κινδύνων
- § Αξιολόγηση των υποδειγμάτων από τον εσωτερικό έλεγχο
- § Επάρκεια εξειδικευμένου προσωπικού
- § Πρόγραμμα προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress testing)
- § Πρόγραμμα ελέγχου εκ των υστέρων (backtesting)

Έτσι το ύψος της κεφαλαιακής απαίτησης για την κάλυψη ενός πιστωτικού ιδρύματος έναντι της έκθεσης του στους κινδύνους αγοράς χρησιμοποιώντας εσωτερικά υποδείγματα ισούται με το μεγαλύτερο από τα δύο ποσά: α) Την δυνητική ζημιά (VAR) της προηγούμενης μέρας και β) Το μέσο όρο των δυνητικών ζημιών τελευταίων 60 εργάσιμων σταθμισμένη με το άθροισμα του πολλαπλασιαστικού και του συμπληρωματικού συντελεστή. Ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής έχει ελάχιστη τιμή το 3 ενώ ο συμπληρωματικός παίρνει τιμές από 0 ως 1 ανάλογα με τον αριθμό των υπερβάσεων της δυνητικής ως προς την πραγματοποιηθείσα ζημιά τις προηγούμενες 250 εργάσιμες ημέρες, σύμφωνα με το backtesting.

2.4. Συνέπειες – Προβληματισμοί Βασιλείας I

Η συμφωνία της Βασιλείας επηρέασε άμεσα την συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων. Όπως ήταν φυσικό οι τράπεζες στράφηκαν σε μεθόδους αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση του ενδιαφέροντος των τραπεζών για την αγορά στεγαστικών δανείων καθώς είναι η μοναδική κατηγορία εμπορικών δανείων με συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου χαμηλότερο από 100%. Αναπτύχθηκε ραγδαία η αγορά πιστωτικών παραγώγων, με την χρήση των οποίων επιτυγχάνεται η αποφυγή κεφαλαιακών απαιτήσεων. Επίσης, αυξήθηκε η παροχή δανείων σε αντισυμβαλλόμενους και κράτη της Ζώνης Α με χαμηλότερη φερεγγυότητα (πχ Πολωνία).

Το σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια του 1988 αποτέλεσε κατά το παρελθόν αντικείμενο έντονης κριτικής τόσο από τις εποπτικές αρχές, όσο και από τις τράπεζες. Οι εποπτικές αρχές επεσήμαναν την απουσία κεφαλαιακών απαιτήσεων για άλλους κινδύνους πέραν του πιστωτικού και του κινδύνου αγοράς, και την παροχή δυνατότητας αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι τράπεζες επεσήμαναν την περιορισμένη διακύμανση των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο, και σαν αποτέλεσμα την μη σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με τα ίδια κεφάλαια που θα παρακρατούσαν οι τράπεζες για προληπτικούς λόγους στην περίπτωση που εξέλιπε η σχετική νομική υποχρέωση, καθώς και την μη ευρεία αναγνώριση των αποτελεσμάτων των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνώρισε ότι το αρχικό σύμφωνο έχει καταστεί παρωχημένο και ανεπαρκές στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων του χρηματοπιστωτικού χώρου διεθνώς και έτσι ξεκίνησε τη διαδικασία διαβούλευσης για την αναθεώρηση του, με τη δημοσιοποίηση του πρώτου συμβουλευτικού κειμένου (CP1) τον Ιούνιο του 1999. Ακολούθησε ποσοτική μελέτη επίπτωσης (Quantitative Impact Study) QIS1 τον Ιούλιο του 2000 και το δεύτερο συμβουλευτικό κείμενο διαβούλευσης (CP2) τον Ιανουάριο του 2001. Κατόπιν γίνονται τρεις ακόμα μελέτες QIS2 τον Απρίλιο του 2001, QIS 2.5 τον Νοέμβριο του 2001 και QIS 3 τον Οκτώβριο του 2002

και τον Απρίλιο του 2003 δημοσιοποιείται το τρίτο συμβουλευτικό κείμενο.

Τον Οκτώβριο του 2003 είχαμε νέο γύρο διαβούλευσης και το νέο σύμφωνο, γνωστό πλέον ως Βασιλεία ΙΙ ολοκληρώνεται και αναμένεται η έναρξη της εφαρμογής του στο τέλος του 2006.

3. ΤΟ ΝΕΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ

3.1. Δομή και στόχοι του νέου Συμφώνου

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας διακρίνονται σε τρεις θεματικές ενότητες οι οποίες έχει επικρατήσει να αναφέρονται ως πυλώνες:

- ✚ Με τον πρώτο πυλώνα γίνεται τροποποίηση του πλαισίου υπολογισμού ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου και προστίθενται απαιτήσεις για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου.
- ✚ Με τον δεύτερο πυλώνα καθιερώνονται διαδικασίες για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές.
- ✚ Τέλος ο τρίτος πυλώνας ενδυναμώνει την πειθαρχία που επιβάλλει η αγορά στα πιστωτικά ιδρύματα μέσω της καθιέρωσης κανόνων δημοσίευσης οικονομικών και άλλων στοιχείων.

Οι τρεις αυτοί πυλώνες του νέου Συμφώνου είναι αλληλένδετοι και αμοιβαίως αλληλοενισχυόμενοι. Δηλαδή, η αποτελεσματικότητα του πρώτου πυλώνα εξαρτάται σημαντικά από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή του μέσω των εξουσιών του δεύτερου πυλώνα και ταυτόχρονα οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για τη βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων.

Βασικός στόχος του νέου Συμφώνου παραμένει η προώθηση της ασφάλειας και σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και η ενίσχυση των συνθηκών ίσου ανταγωνισμού, αλλά υπάρχουν πλέον και στόχοι όπως είναι:

- § Η έμφαση στη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και στη διαφάνεια της αγοράς
- § Η κάλυψη του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων
- § Και η σταδιακή σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με το οικονομικό κεφάλαιο μέσω της αναγνώρισης από τις εποπτικές αρχές της αποτίμησης του κινδύνου που πραγματοποιούν οι ίδιες οι τράπεζες.

Η αλλαγή από το ισχύον στο νέο πλαίσιο και η επίτευξη μεγαλύτερης ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο των μεθόδων υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων, δεν θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων αλλά την ορθότερη ανακατανομή τους. Αυτό συμβαίνει διότι η όποια μείωση κεφαλαιακών υποχρεώσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο από τη μία αντισταθμίζεται από την νέα απαίτηση για το λειτουργικό κίνδυνο, και από την άλλη έχουν τεθεί ελάχιστα όρια κεφαλαιακών υποχρεώσεων τα πρώτα έτη εφαρμογής σε σχέση με το ισχύον πλαίσιο.

Το επιθυμητό αποτέλεσμα από το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο είναι να οδηγηθούν οι τράπεζες σε ενεργότερη και αποτελεσματικότερη διαχείριση της κεφαλαιακής τους βάσης, στην υλοποίηση προγραμμάτων μακροπρόθεσμου σχεδιασμού των κεφαλαιακών αναγκών τους και στη χρήση της σταθμισμένης με τον κίνδυνο απόδοσης του εποπτικού κεφαλαίου ως βασικό εργαλείο λήψης επενδυτικών αποφάσεων.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι η υλοποίηση του νέου συμφώνου στην Ελλάδα θα πραγματοποιηθεί μέσα από την σχετική κοινοτική οδηγία με την ενσωμάτωση της στην Ελληνική νομοθεσία και τις σχετικές Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδας.

3.2. Πυλώνας Ι: Υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων

Ο πρώτος πυλώνας του νέου Συμφώνου υιοθετεί πολλαπλές προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, με αντίστοιχα αυξανόμενο βαθμό πολυπλοκότητας και ευαισθησίας στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

Τροποποιεί την υφιστάμενη από το ισχύον πλαίσιο τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η νέα τυποποιημένη μέθοδος διατηρεί τη λογική της υφιστάμενης μεθόδου με την απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου, αλλά ταυτόχρονα επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς το κίνδυνο, στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου.

Η δεύτερη προσέγγιση υπολογισμού των κεφαλαίων που μια τράπεζα πρέπει να διακρατεί για εποπτικούς σκοπούς είναι αυτή των

εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings based approach), η οποία παρέχει δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος:

- ✚ τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach) και
- ✚ την εξελιγμένη μέθοδο (advanced approach)

Για το χαρτοφυλάκιο λιανικής, δηλαδή τα καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια οι τράπεζες θα χρησιμοποιήσουν την εξελιγμένη μέθοδο.

Τα εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης κινδύνου ενσωματώνουν στοιχεία για τους πελάτες που δεν είναι γνωστά σε φορείς εξωτερικών διαβαθμίσεων, επίσης μπορούν να εφαρμοσθούν σε εταιρείες μικρότερης εμβέλειας, και μπορούν να κινητοποιήσουν τα πιστωτικά ιδρύματα να εφαρμόσουν μια αποτελεσματικότερη ελεγκτική διαδικασία στα συστήματα πιστοδοτήσεών τους.

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα χρησιμοποιούν συγκεκριμένες παραμέτρους πιστωτικού κινδύνου: την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Probability of Default - PD), την ζημιά σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Loss Given Default - LGD), την έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου (Exposure At Default - EAD), και την εναπομένουσα διάρκεια μέχρι την λήξη (Maturity - M).

Παράμετροι Εσωτερικών Υποδειγμάτων	
PD	Στατιστική εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης
LGD	Ποσοστό ζημιάς σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης
EAD	Έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου
M	Διάρκεια ανοίγματος

Στην περίπτωση της θεμελιώδους μεθόδου οι τράπεζες προσδιορίζουν μόνο την παράμετρο της αθέτησης υποχρεώσεων (PD) ενώ στην εξελιγμένη προσέγγιση το σύνολο των παραμέτρων.

Στον πρώτο πυλώνα διαμορφώνεται ειδικό πλαίσιο για τη εποπτική μεταχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων. Επίσης, οι τράπεζες που συμμορφώνονται με συγκεκριμένες προϋποθέσεις θα μπορούν να χρησιμοποιούν μεθόδους άμβλυνσης του κινδύνου για να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους, εισάγοντας ένα πρόσθετο στοιχείο ευαισθησίας έναντι του κινδύνου και στην τυποποιημένη μέθοδο. Οι αναγνωρισμένες τεχνικές άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου είναι οι εξασφαλίσεις, οι εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα, και ο συμψηφισμός στοιχείων εντός ισολογισμού.

Τέλος, εισάγονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου το νέο σύμφωνο προτείνει τρεις μεθόδους:

- ✚ την μέθοδο του βασικού δείκτη (basic indicator approach),
- ✚ την τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) καθώς και εναλλακτική Τυποποιημένη μέθοδο μόνο για τις δραστηριότητες λιανικής τραπεζικής και χορηγήσεων, και
- ✚ τη μέθοδο της προηγμένης μέτρησης (advanced measurement approach)

ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ		
Βαθμός ευαισθησίας στον κίνδυνο	ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
χαμηλός	Τυποποιημένη μέθοδος (Standardized)	Μέθοδος Βασικού δείκτη (Basic Indicator)
	Απλοποιημένη μέθοδος	
μέτριος	Θεμελιώδης εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (IRB foundation)	Τυποποιημένη μέθοδος (Standardized) Εναλλακτική Τυποποιημένη
υψηλός	Εξελιγμένη εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (IRB Advanced)	Προηγμένη μέθοδος (Advanced Measurement approach)

3.2.1. Πιστωτικός κίνδυνος – Τυποποιημένη μέθοδος

Η τυποποιημένη μέθοδος είναι η απλούστερη από τις προσεγγίσεις υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Το βασικό κριτήριο καθορισμού των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου δεν είναι πλέον η διάκριση μεταξύ του αν η χώρα που εδρεύει ο αντισυμβαλλόμενος ανήκει στη Ζώνη Α (μέλη ΟΟΣΑ) ή Β (λοιπές χώρες) αλλά οι συντελεστές προσδιορίζονται με τη χρήση των εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης.

Οι απαιτήσεις κατηγοριοποιούνται με κριτήριο τόσο την ιδιότητα του αντισυμβαλλόμενου πχ κράτος, όσο και το είδος της συναλλαγής πχ ομόλογο. Κατόπιν σε κάθε βαθμό πιστοληπτικής αξιολόγησης αντιστοιχεί διαφορετικός συντελεστής κινδύνου και τέλος κάθε απαίτηση σταθμίζεται με εκ των προτέρων καθορισμένο συντελεστή κινδύνου, σύμφωνα με το βαθμό αξιολόγησης του.

Οι εθνικές εποπτικές αρχές είναι αρμόδιες για την αναγνώριση της καταλληλότητας των αξιολογήσεων από τους οίκους διαβάθμισης. Θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια για τις αξιολογήσεις βραχυχρόνιων απαιτήσεων που αφορούν την αντικειμενικότητα των αξιολογήσεων, την ανεξαρτησία του οίκου αξιολόγησης, την πρόσβαση και διαφάνεια στις αξιολογήσεις, τη δημοσιοποίηση πληροφοριών ως προς τη λειτουργία του οίκου αξιολόγησης, την επάρκεια των αναγκαίων πόρων συλλογής στοιχείων και την αξιοπιστία των αξιολογήσεων.

Οι εθνικές εποπτικές αρχές είναι επίσης υπεύθυνες για την αντιστοίχιση των αξιολογήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας με τους συντελεστές στάθμισης κινδύνου. Αν υπάρχει μια αξιολόγηση αυτή και θα χρησιμοποιείται, σε περίπτωση που υφίστανται δυο διαφορετικές αξιολογήσεις για την ίδια απαίτηση που σημαίνει και δυο διαφορετικούς συντελεστές στάθμισης κινδύνου, το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να επιλέγει τον υψηλότερο από τους δυο. Αν οι αξιολογήσεις είναι περισσότερες από δυο και διαφορετικές μεταξύ τους, θα επιλέγεται μεταξύ των δυο υψηλότερων εκείνη που αντιστοιχεί στον μεγαλύτερο συντελεστή κινδύνου.

Απαγορεύεται ρητά η χρήση αξιολόγησης μιας επιχείρησης ενός ομίλου για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας άλλης επιχείρησης του ίδιου ομίλου.

Γενικά αν υπάρχει αξιολόγηση, το πιστωτικό ίδρυμα θα σταθμίσει την απαίτηση βάσει αυτής. Αν δεν υπάρχει αξιολόγηση η στάθμιση θα γίνει βάσει άλλης αξιολογημένης έκδοσης εφόσον έχουν την ίδια εξοφλητική προτεραιότητα ή βάσει αξιολόγησης του εκδότη της εφόσον είναι πρωτεύουσας εξοφλητικής προτεραιότητας. Αν μια μη αξιολογημένη απαίτηση σταθμίζεται βάσει της αξιολόγησης ενός παρόμοιου ανοίγματος προς τον ίδιο εκδότη, τότε θα πρέπει και οι δυο απαιτήσεις να είναι εκφρασμένες στο ίδιο νόμισμα. Τέλος, αν δεν πληρείται κανένα από τα παραπάνω, η στάθμιση της απαίτησης θα γίνει ως μη αξιολογημένη.

Τα ανοίγματα των τραπεζών με εξαίρεση τις θέσεις σε τιτλοποιημένες απαιτήσεις, διακρίνονται σε στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού.

Στα στοιχεία εντός ισολογισμού περιλαμβάνονται τα εξής:

- § Χρέος κεντρικής κυβέρνησης και κεντρικών τραπεζών
- § Χρέος τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων και επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα
- § Χρέος πολυμερών αναπτυξιακών τραπεζών
- § Δάνεια προς πιστωτικά ιδρύματα – ΕΠΕΥ
- § Δάνεια προς επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα
- § Δάνεια λιανικής τραπεζικής
- § Ένυπόθηκα δάνεια που καλύπτονται με αστικά ακίνητα
- § Ένυπόθηκα δάνεια που καλύπτονται με εμπορικά ακίνητα
- § Δάνεια σε καθυστέρηση
- § Ανοίγματα υψηλού κινδύνου
- § και Λοιπά ανοίγματα

Η στάθμιση του πιστωτικού κινδύνου έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών μπορεί να γίνει με τη βαθμολόγηση των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας, παρέχοντας την ευχέρεια ευνοϊκότερης στάθμισης αν το άνοιγμα είναι στο εγχώριο νόμισμα και χρηματοδοτούμενο από το ίδιο νόμισμα.

Αξιολόγηση	AAA ως AA-	A+ ως A-	BBB+ ως BBB-	BB+ ως B-	Κάτω από B-	Μη αξιολογημένες
Συντελεστής	0%	20%	50%	100%	150%	100%

Για τις απαιτήσεις έναντι τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων υπάρχει η ευχέρεια να σταθμιστούν ως χρέος κεντρικής κυβέρνησης, εφόσον δεν υπάρχει διαφορά ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο από την κεντρική κυβέρνηση λόγω ειδικών εξουσιών άντλησης εσόδων ή της ύπαρξης ειδικών ρυθμίσεων που περιορίζουν τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων τους. Επίσης, οι απαιτήσεις αυτές καθώς και οι απαιτήσεις έναντι τόσο των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα όσο και των πολυμερών αναπτυξιακών τραπεζών μπορούν να σταθμιστούν ως διατραπεζικό άνοιγμα.

Για τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και ΕΠΕΥ δίνεται η ευχέρεια στις εθνικές εποπτικές αρχές να επιλέξουν μεταξύ δύο, για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα της επικράτειας τους. Η πρώτη επιλογή συνδέει την αξιολόγηση του πιστωτικού ιδρύματος με αυτήν της χώρας που εδρεύει, ενώ η δεύτερη βασίζεται στην ατομική αξιολόγηση του ως εξής:

Αξιολόγηση	AAA ως AA-	A+ ως A-	BBB+ ως BBB-	BB+ ως B-	Κάτω από B-	Μη αξιολογημένες
1^η Επιλογή βάσει του κράτους έδρας						
Συντελεστής	20%	50%	100%	100%	150%	100%
2^η Επιλογή βάσει ατομικής αξιολόγησης						
ΜακροχρΣυντ	20%	50%	50%	100%	150%	50%
ΒραχυχρΣυντ	20%	20%	20%	50%	150%	20%

Ο συντελεστής στάθμισης έχει επιλεγεί ως 0% για οργανισμούς και τράπεζες όπως:

- ο Ευρωπαϊκή Κοινότητα
- ο Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
- ο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
- ο Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών
- ο IBRD (International Bank for Reconstruction and Development)
- ο EBRD (European Bank for Reconstruction and Development)
- ο IFC (International Finance Corporation)
- ο EIB (European Investment Bank)

Για τις επιχειρήσεις οι συντελεστές στάθμισης έχουν ως εξής:

Αξιολόγηση	AAA ως AA-	A+ ως A-	BBB+ ως BB-	Κάτω από BB-	Μη αξιολογημένες
Συντελεστής	20%	50%	100%	100%	100%

Στο χαρτοφυλάκιο ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής ο συντελεστής στάθμισης είναι 75% και συμπεριλαμβάνονται δάνεια φυσικών προσώπων ή μικρών επιχειρήσεων με τη μορφή καταναλωτικών ή προσωπικών δανείων, και πιστωτικών ευχερειών (κάρτες, υπεραναλήψεις κτλ). Το πιστωτικό άνοιγμα προς έναν αντισυμβαλλόμενο δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό του 1.000.000€, ούτε το 0,2% του συνολικού σχετικού χαρτοφυλακίου.

Τα δάνεια που είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες αστικών ακινήτων σταθμίζονται με συντελεστή 35%, ενώ εκείνα που είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων θα σταθμίζονται με 100% αλλά θα ισχύει υπό προϋποθέσεις και το 50% στο τμήμα της απαίτησης το οποίο δεν υπερβαίνει το χαμηλότερο ποσό μεταξύ 50% της αγοραίας αξίας και 60% της αξίας του ενυπόθηκου ακινήτου.

Τα δάνεια σε καθυστέρηση για τα οποία δεν έχουν ληφθεί εξασφαλίσεις θα σταθμίζονται με συντελεστή:

- § 150% αν οι ειδικές προβλέψεις είναι μικρότερες του 20% της απαίτησης προ προβλέψεων
- § 100% αν οι ειδικές προβλέψεις είναι μεγαλύτερες του 20% της απαίτησης προ προβλέψεων και
- § 50% κατά τη διακριτική ευχέρεια των εποπτικών αρχών εφόσον οι ειδικές προβλέψεις είναι μεγαλύτερες του 50% του υπολοίπου του δανείου.

Για τα ανοίγματα υψηλού κινδύνου ισχύει συντελεστής 150% με ευχέρεια για χαμηλότερο συντελεστή αν τα εν λόγω ανοίγματα δεν τελούν σε καθυστέρηση.

Τέλος οι ανοικτές θέσεις σε στοιχεία εκτός ισολογισμού περιλαμβάνουν συμβάσεις υπό αίρεση, αναλήψεις υποχρεώσεων και ανοικτές θέσεις σε εξωχρηματοστηριακά παράγωγα. Για τον υπολογισμό της σταθμισμένης αξίας κατά τον πιστωτικό κίνδυνο πρέπει να υπάρχει πιστωτική αντιστοιχία που ανέρχεται για τις αναλήψεις υποχρεώσεων

αρχικής διάρκειας μέχρι ένα έτος σε 20%, ενώ άνω του έτους σε 50%. Ο συντελεστής στάθμισης προσδιορίζεται ανάλογα με τον αντισυμβαλλόμενο ή την συναλλαγή.

3.2.2. Πιστωτικός κίνδυνος - Μέθοδος εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (IRB)

Η μεγάλη καινοτομία του νέου Συμφώνου είναι η δυνατότητα χρήσης εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης του πιστωτικού κινδύνου. Σε αντίθεση με την τυποποιημένη μέθοδο με τους πέντε συντελεστές στάθμισης (0%, 20%, 50%, 100% και 150%) η IRB μέθοδος αντανακλά όλο το φάσμα της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων και της πιθανής αθέτησης υποχρέωσης τους, παρέχοντας ακριβέστερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου. Η μέθοδος αυτή αποτελείται από δύο επιμέρους προσεγγίσεις: τη Θεμελιώδη και την Εξελιγμένη.

Στην περίπτωση της Θεμελιώδους προσέγγισης οι τράπεζες προσδιορίζουν μόνο την παράμετρο αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεων (PD) ενώ στην εξελιγμένη προσέγγιση προσδιορίζουν επίσης τη ζημιά σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (LGD), την έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου (EAD) και την εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη (M).

Για να είναι αποτελεσματικά τα εσωτερικά υποδείγματα θα πρέπει τα στοιχεία που παρέχονται να είναι αξιόπιστα και επαρκή. Προκειμένου μια τράπεζα να μπορεί να υιοθετήσει τη Θεμελιώδη ή την εξελιγμένη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, θα πρέπει σύμφωνα με την επιτροπή της Βασιλείας να τηρούνται οι προϋποθέσεις σχετικά με:

- § τις γενικές αρχές σύνθεσης των προϋποθέσεων
- § τη διαρκή συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις
- § το σχεδιασμό και τη λειτουργικότητα του συστήματος διαβάθμισης
- § τα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου
- § τη χρήση του εσωτερικού συστήματος διαβάθμισης
- § την ποσοτικοποίηση του κινδύνου
- § τον έλεγχο της εγκυρότητας εσωτερικών αξιολογήσεων
- § τις παραμέτρους LGD και PD από την εποπτική αρχή και
- § τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στοιχείων.

Ειδικότερα, η συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις είναι αναγκαία, τόσο για την αρχική αναγνώριση των μεθόδων, όσο και σε διαρκή βάση. Αν η τράπεζα δεν συμμορφώνεται πλήρως, τότε υποχρεούται είτε να διαμορφώσει ένα χρονοδιάγραμμα για την έγκαιρη συμμόρφωση της, είτε να αποδείξει στην εποπτική αρχή την ασημαντότητα της μη συμμόρφωσης σε όρους κινδύνου.

Στο σχεδιασμό του συστήματος διαβάθμισης περιλαμβάνονται ο προσδιορισμός των αξόνων διαβάθμισης, η δομή των κατηγοριών, τα κριτήρια ταξινόμησης πιστωτικών ανοιγμάτων, ο χρονικός ορίζοντας αξιολόγησης, οι μέθοδοι και οι διαδικασίες. Στη λειτουργικότητα του συστήματος διαβάθμισης περιλαμβάνονται η κάλυψη κατηγοριών διαβάθμισης, η αξιοπιστία της διαδικασίας διαβάθμισης, η συλλογή δεδομένων, τα συστήματα πληροφορικής που υποστηρίζουν την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου, την απόδοση αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας και την ποσοτικοποίηση της αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεων και των ζημιών.

Προκειμένου να είναι εύρυθμη η εταιρική διακυβέρνηση σύμφωνα με την επιτροπή της Βασιλείας θα πρέπει να εμπλέκονται άμεσα το διοικητικό συμβούλιο και οι εκτελεστικοί διευθυντές στο σχεδιασμό των συστημάτων εσωτερικών αξιολογήσεων. Επίσης, θα πρέπει να συγκροτηθεί ειδική ανεξάρτητη μονάδα ελέγχου του πιστωτικού κινδύνου η οποία θα είναι αρμόδια για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του συστήματος εσωτερικών αξιολογήσεων. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να υπόκειται στην επιθεώρηση της μονάδας εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Ο έλεγχος πρέπει να πραγματοποιείται τουλάχιστον σε ετήσια βάση και να περιλαμβάνει το σύνολο των ελάχιστων προϋποθέσεων για την εποπτική αναγνώριση των συστημάτων εσωτερικών αξιολογήσεων.

Κατά τον υπολογισμό των παραμέτρων του κινδύνου οι τράπεζες θα πρέπει να συμπεριφέρονται συντηρητικά, ώστε να προλαμβάνουν τα όποια υπολογιστικά σφάλματα της μεθόδου μπορεί να προκύψουν.

Ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη της προσέγγισης των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κατέχει ο εποπτικός ορισμός της αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου.

Αδυναμία εξόφλησης θεωρείται όταν συντρέχουν μία ή αμφότερες από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

§ ύπαρξη ενδείξεων ότι ο οφειλέτης δεν δύναται να εξοφλήσει το σύνολο των υποχρεώσεων του, χωρίς να προβεί η τράπεζα σε ρευστοποίηση τυχόν εξασφαλίσεων

§ ύπαρξη καθυστερημένης οφειλής πέραν των 90 ημερών.

Ενδείξεις πιθανής αδυναμίας εξόφλησης υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου αποτελούν:

§ ο χαρακτηρισμός της απαίτησης ως μη εκτοκιζόμενης

§ η διαγραφή της απαίτησης ή ο σχηματισμός ειδικής πρόβλεψης έναντι της απαίτησης λόγω επιδείνωσης της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου

§ η πώληση της απαίτησης με ζημιά για την τράπεζα

§ η αναδιάρθρωση της απαίτησης

§ και η αίτηση ή κήρυξη πτώχευσης του οφειλέτη.

Επιπλέον, για να είναι αποτελεσματικό το σύστημα ελέγχου της εγκυρότητας των εσωτερικών διαβαθμίσεων θα πρέπει:

- να συγκρίνει τα πραγματικά ποσοστά αθέτησης με την πιθανότητα αθέτησης για κάθε σχετική βαθμίδα
- να επιτρέπει τη σύγκριση με συναφή εξωτερικά δεδομένα
- να μη διαφοροποιούνται τα αποτελέσματα του ανάλογα με τον οικονομικό κύκλο
- να εντοπίζει τυχόν αποκλίσεις των εκτιμώμενων παραμέτρων από τα πραγματικά μεγέθη
- και όσο αφορά τη Θεμελιώδη μέθοδο, να συγκρίνει τα δεδομένα των παραμέτρων LGD και EAD με εκείνα που τίθενται από τις εποπτικές αρχές.

Τέλος, προκειμένου να αναγνωριστούν από την εποπτική αρχή τα εσωτερικά υποδείγματα των τραπεζών θα πρέπει οι τράπεζες να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα.

Οι τράπεζες οφείλουν να παρέχουν στις εποπτικές αρχές την εκτίμηση τους για την πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου για κάθε βαθμίδα του εσωτερικού υποδείγματος. Ελάχιστες τιμές για την παράμετρο PD προσδιορίζονται αναφορικά με την προσέγγιση έναντι των συμμετοχών. Είναι δηλαδή η μεγαλύτερη τιμή μεταξύ της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης του

αντισυμβαλλόμενου με χρονικό ορίζοντα ενός έτους και ενός ελάχιστου ορίου 0,03%. Το ελάχιστο όριο 0,03% δεν ισχύει αν πρόκειται για απαιτήσεις έναντι κρατών. Η παράμετρος PD επιδρά άμεσα στην παράμετρο LGD.

Η αναμενόμενη ζημιά σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου, δηλαδή η παράμετρος LGD αντιπροσωπεύει μια εκτίμηση της μέσης ζημιάς ανά απαίτηση που αναμένει ότι θα υποστεί η τράπεζα σε περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις ανειλημμένες υποχρεώσεις του. Δηλαδή αν η παράμετρος LGD πάρει την τιμή 75% για μια απαίτηση, σημαίνει ότι η τράπεζα εκτιμά πως θα υποστεί ζημιά ίση με το 75% της απαίτησης στην περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Αυτή η παράμετρος περιλαμβάνει τις έννοιες για ζημιές κεφαλαίου, για διαφυγόντα κέρδη υπό μορφή τόκων και για λειτουργικά έξοδα, ενώ εξαρτάται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής και τις τεχνικές άμβλυνσης κινδύνου. Από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ουσιαστικότερο ρόλο διαδραματίζουν: η οικονομική συγκυρία, ο τομέας δραστηριότητας του αντισυμβαλλόμενου και αν η απαίτηση είναι κύριας ή μειωμένης ασφάλισης. Η παράμετρος LGD στη Θεμελιώδη προσέγγιση προσδιορίζεται από τις εποπτικές αρχές με προτεινόμενες τιμές 45% και 75% για τα ανοίγματα πλήρους και μειωμένης εξασφάλισης αντίστοιχα. Στην Εξελιγμένη προσέγγιση οι τράπεζες έχουν την ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν τις δικές τους εκτιμήσεις σε κάθε απαίτηση. Δύο από τους σημαντικότερους τρόπους υπολογισμού της παραμέτρου LGD είναι μέσω των τιμών της αγοράς ή μέσω ιστορικών στοιχείων.

Η έκθεση σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης του οφειλέτη (EAD) προσδιορίζεται από το είδος της συναλλαγής και στις περισσότερες περιπτώσεις αντιστοιχεί με το ονομαστικό της ποσό. Όπως και η LGD και η παράμετρος EAD προσδιορίζεται για την Θεμελιώδη προσέγγιση σύμφωνα με τους εποπτικούς κανόνες, ενώ για την Εξελιγμένη προσέγγιση σύμφωνα με τις εσωτερικές εκτιμήσεις της τράπεζας.

Η εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων (M) χρησιμοποιείται διότι όσο μεγαλύτερη είναι η αυτή, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο πιστωτικός της κίνδυνος. Με τη Θεμελιώδη προσέγγιση όλες οι απαιτήσεις θα αντιμετωπίζονται σαν να έχουν την ίδια μέση

εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη, ίση με 2½ χρόνια, εκτός από τις συναλλαγές συμφωνιών επαναγοράς (repo style) που θα είναι ίση με 6 μήνες. Με την Εξελιγμένη προσέγγιση ο συντελεστής στάθμισης θα εξαρτάται από τις παραμέτρους PD, LGD και την πραγματική εναπομένουσα διάρκεια της απαίτησης που δεν θα μπορεί όμως να είναι μικρότερη του ενός και μεγαλύτερη των πέντε ετών.

Οι παράμετροι του κινδύνου αποτελούν τις μεταβλητές των συναρτήσεων για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου. Πρώτον υπολογίζεται ο συντελεστής συσχέτισης, εάν δεν έχει σταθερή τιμή, δεύτερον υπολογίζεται η παράμετρος M, εκτός των ανοιγμάτων λιανικής, τρίτον υπολογίζεται το ύψος της κεφαλαιακής απαίτησης και τέταρτον υπολογίζονται τα σταθμισμένα κατά τον πιστωτικό κίνδυνο στοιχεία.

Για τον υπολογισμό του σταθμισμένου έναντι του πιστωτικού κινδύνου ενεργητικού, η κεφαλαιακή απαίτηση κάθε στοιχείου ενεργητικού ή κατηγορίας στοιχείων ενεργητικού, θα πολλαπλασιάζεται διαδοχικά επί την έκθεση σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (EAD) και επί 12,5 (ο αντίστροφος του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8%).

Για κάθε κατηγορία ανοίγματος προβλέπεται διαφορετική συνάρτηση υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Οι απαιτήσεις ταξινομούνται σε πέντε βασικές κατηγορίες που είναι:

- + οι απαιτήσεις έναντι κρατών
- + οι απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και ΕΠΕΥ
- + οι απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων
- + η λιανική τραπεζική
- + οι συμμετοχές και μετοχές.

Στα ανοίγματα έναντι κρατών περιλαμβάνονται οι κεντρικές κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και οι δημόσιες επιχειρήσεις που τυγχάνουν όμοιας μεταχείρισης με τις κυβερνήσεις στην τυποποιημένη μέθοδο, οι πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες που πληρούν τα κριτήρια για μηδενικό συντελεστή στάθμισης κινδύνου στην τυποποιημένη μέθοδο, καθώς και η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, το Διεθνές

Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Στα ανοίγματα έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβάνονται οι τράπεζες και οι επενδυτικές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζονται ως τράπεζες στην τυποποιημένη μέθοδο, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και οι δημόσιες επιχειρήσεις που τυγχάνουν όμοιας μεταχείρισης με τις τράπεζες στην τυποποιημένη μέθοδο και οι πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες που δεν πληρούν τα κριτήρια για μηδενικό συντελεστή στάθμισης κινδύνου στην τυποποιημένη μέθοδο.

Στα ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων περιλαμβάνονται οι χορηγήσεις προς εταιρείες πάσης νομικής μορφής, με βασικότερα χαρακτηριστικά τα εξής:

- § η απαίτηση να είναι έναντι επιχείρησης που έχει συσταθεί με σκοπό τη διαχείριση φυσικών περιουσιακών στοιχείων
- § η αποπληρωμή του δανείου να πραγματοποιείται κυρίως από το εισόδημα που προέρχεται από το χρηματοδοτούμενο έργο
- § και οι όροι της σύμβασης να δίνουν στην τράπεζα έλεγχο επί των χρηματοδοτούμενων περιουσιακών στοιχείων και του εισοδήματος που προέρχεται από αυτά.

Εντός της κατηγορίας των ανοιγμάτων έναντι επιχειρήσεων υπάρχει μια ειδική κατηγορία εξειδικευμένης χρηματοδότησης με πέντε υποκατηγορίες, που είναι: έργα, φυσικά περιουσιακά στοιχεία, εμπορεύματα, εμπορικά ακίνητα και εμπορικά ακίνητα υψηλού κινδύνου.

Στο χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής περιλαμβάνονται τα στεγαστικά δάνεια, τα αποδεκτά ανανεώσιμα πιστωτικά ανοίγματα που περιλαμβάνουν πιστώσεις προς φυσικά πρόσωπα μέχρι τις 100.000€ και τα λοιπά δάνεια λιανικής τραπεζικής. Στα λοιπά δάνεια εμπίπτουν κάθε μορφής πιστώσεις και χορηγήσεις προς ιδιώτες και προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ως 1.000.000€) και αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου χαρτοφυλακίου το οποίο διαχειρίζεται η τράπεζα σε σωρευτική βάση.

Στα ανοίγματα συμμετοχών και μετοχών περιλαμβάνονται όλες οι μετοχές που δεν αφαιρούνται από τα ίδια κεφάλαια, που ο τίτλος δεν ενσωματώνει κάποια υποχρέωση του εκδότη αλλά συνιστά απαίτηση επί των περιουσιακών στοιχείων ή τα έσοδα μιας επιχείρησης και η ρευστοποίηση τους απαιτεί την πώληση του τίτλου ή των δικαιωμάτων που ενσωματώνει. Στην ίδια κατηγορία ανοιγμάτων ανήκουν και οι

χρεωστικοί τίτλοι που διαθέτουν όμοια χαρακτηριστικά με τους μετοχικούς τίτλους.

3.2.3. Τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου

Την τελευταία δεκαετία οι μέθοδοι μείωσης των κινδύνων έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Έτσι και η επιτροπή της Βασιλείας με το νέο σύμφωνο αναγνωρίζει ένα σημαντικό κομμάτι από τις τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι τράπεζες που συμμορφώνονται με αυτές τις προϋποθέσεις θα μπορούν να χρησιμοποιούν μεθόδους άμβλυσης του κινδύνου για να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους. Η μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων προϋποθέτει ότι οι τράπεζες διασφαλίζουν το δεσμευτικό χαρακτήρα των συγκεκριμένων συναλλαγών και τη νομική εκτελεστικότητα τους, λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα έναντι των κινδύνων που προκύπτουν από τη χρήση των τεχνικών άμβλυσης του κινδύνου και συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις του τρίτου πυλώνα.

Οι αναγνωρισμένες τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου είναι:

- + οι εξασφαλίσεις
- + οι εγγυήσεις
- + τα πιστωτικά παράγωγα
- + και ο συμψηφισμός στοιχείων εντός ισολογισμού

Οι εξασφαλίσεις αποτελούν τη σημαντικότερη τεχνική άμβλυσης πιστωτικού κινδύνου και καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των προτάσεων συγκριτικά με τις υπόλοιπες τεχνικές. Γενικά οι εξασφαλίσεις θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τη νομική κατοχύρωση ρευστοποίησης της εξασφάλισης, τη χαμηλή συσχέτιση με την απαίτηση, την ύπαρξη αποτελεσματικών διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και τη συχνή επανεκτίμηση της αξίας τους. Για την παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων προβλέπονται από το νέο σύμφωνο δύο μέθοδοι: η Απλή (Simple) και η Εμπεριστατωμένη (Comprehensive).

Για την υιοθέτηση της απλής μεθόδου θα πρέπει η διάρκεια της εξασφάλισης να είναι ίδια με τη διάρκεια της απαίτησης και η εξασφάλιση να αποτιμάται σε τρέχουσες τιμές τουλάχιστον σε

εξαμηνιαία βάση. Ο συντελεστής κινδύνου θα προσδιορίζεται με υποκατάσταση του συντελεστή της εξασφάλισης στο συντελεστή της απαίτησης, ως προς το μέρος της απαίτησης που είναι εξασφαλισμένο, με ελάχιστο όριο το 20%. Το ελάχιστο ορίου του 20% μπορεί να μειωθεί σε περιπτώσεις όπως είναι οι συναλλαγές με τη μορφή συμφωνιών επαναγοράς και οι συναλλαγές σε εξωχρηματοπιστωτικά παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα. Τέλος προβλέπεται μηδενικός συντελεστής στις περιπτώσεις που υπάρχει αντιστοιχία νομίματος και η εξασφάλιση αποτελείται στοιχεία ταμείου ή από τίτλους κεντρικών κυβερνήσεων ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου με συντελεστή πιστωτικού κινδύνου 0%.

Εποπτικά αποδεκτές μορφές εξασφάλισεων για την απλή μέθοδο αποτελούν:

- § καταθέσεις, πιστοποιητικά καταθέσεων ή άλλοι ισοδύναμοι τίτλοι στην δανειοδοτούσα τράπεζα
- § χρυσός
- § χρεόγραφα αξιολογημένα από αναγνωρισμένους εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης με τουλάχιστον BB- έκδοσης κρατών ή οργανισμών με αντιμετώπιση κράτους, τουλάχιστον BBB- λοιπών εκδοτών και τουλάχιστον A3/P3 ανεξαρτήτως εκδότη
- § μετοχές οι οποίες συμπεριλαμβάνονται σε Γενικούς Δείκτες
- § τραπεζικά χρεόγραφα πλήρους εξασφάλισης, διαπραγματεύσιμα σε αναγνωρισμένα χρηματιστήρια, μη αξιολογημένα εφόσον όλες οι άλλες εκδόσεις πλήρους εξασφάλισης του ίδιου εκδότη είναι αξιολογημένες τουλάχιστον BBB- ή A3/P3 από αναγνωρισμένο οίκο και εφόσον η τράπεζα δεν έχει πληροφόρηση που να δικαιολογεί ότι η συγκεκριμένη έκδοση θα πρέπει να αξιολογηθεί χαμηλότερα ενώ ταυτόχρονα η εποπτική αρχή είναι πεπεισμένη για την επαρκή ρευστότητα της αγοράς του συγκεκριμένου χρεογράφου
- § μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων εφόσον η τιμή τους δημοσιεύεται καθημερινά και επενδύουν σε στοιχεία που αποτελούν αποδεκτές μορφές εξασφάλισης σύμφωνα με την Απλή μέθοδο

Σύμφωνα με την Εμπεριστατωμένη μέθοδο η αξία της εξασφάλισης θα υπόκειται σε περικοπές ώστε να προστατευτεί η τράπεζα από τυχόν διακυμάνσεις στην αξία της απαίτησης ή της εξασφάλισης. Ο συντελεστής για τον υπολογισμό των περικοπών αποτίμησης (haircuts)

μπορεί να γίνει με δυο μεθόδους: την τυποποιημένη εποπτική μέθοδο (supervisory haircuts) και τη μέθοδο εσωτερικού υπολογισμού (own estimates). Το ύψος του συντελεστή εξαρτάται από τη μορφή της εξασφάλισης, τον τύπο της συναλλαγής, τη συχνότητα της αποτίμησης της κατάθεσης περιθωρίου ασφάλισης και το χρονικό ορίζοντα μέσα στον οποίο μπορεί να μεταβληθεί η αξία της εξασφάλισης.

Η αξία που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο υπολογίζεται ως εξής:

$$E^* = \max \{0, [E \times (1+He) - C \times (1 - Hc - Hfx)]\}$$

Όπου:

- § E^* = αξία που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο μετά την επίδραση της εξασφάλισης
- § E = τρέχουσα αξία του ανοίγματος
- § He = περικοπή της αποτίμησης του ανοίγματος
- § C = τρέχουσα αξία της εξασφάλισης
- § Hc = περικοπή της αποτίμησης της εξασφάλισης
- § Hfx = περικοπή της αποτίμησης σε περίπτωση αναντιστοιχίας μεταξύ νομίματος που είναι εκφρασμένο το άνοιγμα και η εξασφάλιση

Για να υπολογισθούν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις η αξία που είναι εκτεθειμένη σε κίνδυνο μετά την επίδραση της εξασφάλισης θα πολλαπλασιάζεται με τον συντελεστή κινδύνου του αντισυμβαλλόμενου.

Εποπτικά αποδεκτές μορφές εξασφαλίσεων για την εμπειριστατωμένη μέθοδο αποτελούν:

- § οι εξασφαλίσεις της απλής μεθόδου
- § μετοχές που δεν συμπεριλαμβάνονται στο γενικό δείκτη αλλά διαπραγματεύονται σε αναγνωρισμένα χρηματιστήρια
- § μερίδια οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες που επενδύουν σε μετοχές, οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται στο γενικό δείκτη αλλά διαπραγματεύονται σε αναγνωρισμένα χρηματιστήρια

Είναι πολύ σημαντικό ότι τα πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν τη θεμελιώδη μέθοδο, των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης διαθέτουν διευρυμένες επιλογές τεχνικών άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου, διότι στις αποδεκτές εξασφαλίσεις περιλαμβάνονται και άλλες πέραν των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων όπως:

- § ακίνητα
- § λογαριασμοί εκχώρησης απαιτήσεων
- § εμπράγματα εξασφαλίσεις πχ αποθέματα, μεταφορικά μέσα
- § χρηματοδοτική μίσθωση

Σε ότι αφορά τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα, ως τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, η τράπεζα μπορεί να κάνει αντικατάσταση του συντελεστή στάθμισης του υπόχρεου με αυτόν του εγγυητή για το ασφαλισμένο τμήμα της απαίτησης. Οπότε η μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα πραγματοποιείται μόνο όταν οι εγγυήσεις ή η παροχή προστασίας προέρχεται από φορείς με χαμηλότερο συντελεστή κινδύνου από αυτόν της απαίτησης. Αναγνωρισμένοι εγγυητές και παροχείς ασφάλειας μπορεί να είναι: κεντρικές κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες, περιφερειακές κυβερνήσεις και τοπικές αρχές, πολυμερείς τράπεζες αναπτύξεως, διεθνείς οργανισμοί έναντι των οποίων οι απαιτήσεις σταθμίζονται με 0%, πιστωτικά ιδρύματα και ΕΠΕΥ, επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα των οποίων οι απαιτήσεις αντιμετωπίζονται ως πιστωτικά ιδρύματα και άλλες επιχειρήσεις με διαβάθμιση τουλάχιστον A-.

Για την αναγνώριση των εγγυήσεων και των πιστωτικών παραγώγων ως αποδεκτών τεχνικών μείωσης κινδύνου, θα πρέπει να πληρούνται ελάχιστοι όροι όπως: αποτελεσματικές διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, άμεση απαίτηση έναντι του εγγυητή, ρητά συνδεδεμένη με το πιστωτικό άνοιγμα, αμετάκλητη και ανεπιφύλακτη καθώς επίσης και εκπλήρωση αυστηρών επιχειρησιακών προϋποθέσεων. Στην περίπτωση ύπαρξης αναντιστοιχίας του νομίσιματος μεταξύ εγγύησης και υποκείμενης απαίτησης θα πρέπει να εφαρμόζεται περικοπή αποτίμησης.

Οι αναγνωρισμένοι τύποι πιστωτικών παραγώγων μέσων σύμφωνα με την εγκύκλιο της Διοίκησης Τράπεζας της Ελλάδας 2/22.1.2004 είναι:

- § συμβάσεις μεταφοράς κινδύνου αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (credit default swap)
- § συμβάσεις ανταλλαγής συνολικής απόδοσης (total return swap)
- § ομόλογα συνδεδεμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο ενός υποκείμενου μέσου (credit linked note)

Η αντιστάθμιση θέσεων εκτός ισολογισμού αναγνωρίζεται ήδη στο υφιστάμενο πλαίσιο με τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα. Με την αναγνώριση της αντιστάθμισης θέσεων εντός ισολογισμού δίνεται για πρώτη φορά η δυνατότητα στις τράπεζες να επωφεληθούν από τα θετικά τους αποτελέσματα. Για να αναγνωριστούν τα αποτελέσματα αντιστάθμισης θέσεων εντός ισολογισμού θα πρέπει να διασφαλίζεται η εδραία νομική βάση του συμφηφισμού, η τράπεζα να παρακολουθεί και να ελέγχει τα συγκεκριμένα ανοίγματα σε καθαρή βάση και να μπορεί να προσδιορίσει ανά πάσα στιγμή τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού που υπόκεινται σε συμφωνία συμφηφισμού. Χρησιμοποιείται και εδώ η συνάρτηση υπολογισμού για τις εξασφαλίσεις με τα δάνεια να εκλαμβάνονται ως άνοιγμα (Ε) και τις καταθέσεις ως εξασφάλιση.

3.2.4. Λειτουργικός κίνδυνος

Η επιτροπή της Βασιλείας, αποβλέποντας στην ποσοτικοποίηση των ζημιών που οφείλονται στον λειτουργικό κίνδυνο, προβλέπει για πρώτη φορά πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του συγκεκριμένου κινδύνου. Ο λειτουργικός κίνδυνος αναφέρεται στην πραγματοποίηση ζημιών που οφείλονται σε ανεπαρκείς ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες και συστήματα ή σε ανθρώπινο παράγοντα ή σε εξωτερικά αίτια, συμπεριλαμβανομένου του νομικού κινδύνου όχι όμως στον κίνδυνο στρατηγικής και φήμης. Ο νομικός κίνδυνος περιλαμβάνει μεταξύ άλλων ζημιές οφειλόμενες σε διοικητικές ποινές και πρόστιμα επιβαλλόμενα από τις εποπτικές ή τις δικαστικές αρχές.

Σημαντικά συστατικά στοιχεία για την αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου αποτελούν η διαμόρφωση στρατηγικής, η επίβλεψη των διαδικασιών από το διοικητικό συμβούλιο και τους γενικούς διευθυντές καθώς και η διαμόρφωση μιας κουλτούρας διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου και εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα, το διοικητικό συμβούλιο θα πρέπει να έχει επίγνωση της έκθεσης της τράπεζας στο λειτουργικό κίνδυνο ως διακριτή έννοια κινδύνου και να διασφαλίζει ότι το πλαίσιο διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου αποτελεί αντικείμενο εσωτερικού ελέγχου από ανεξάρτητα και καταρτισμένα στελέχη. Οι τράπεζες οφείλουν να παρακολουθούν περιοδικά και να καταγράφουν τις ζημιές που οφείλονται στο

λειτουργικό κίνδυνο, να διαμορφώνουν πολιτικές περιορισμού έκθεσης τους σε αυτόν καθώς και διαδικασίες συνέχισης των λειτουργιών τους σε έκτακτες περιστάσεις.

Προβλέπονται τρεις μέθοδοι για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου: η μέθοδος του Βασικού Δείκτη, η τυποποιημένη μέθοδος και η μέθοδος της προηγμένης μέτρησης. Η κατάλληλη μέθοδος για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου εξαρτάται τόσο από τον βαθμό ευαισθησίας στον κίνδυνο (χαμηλό, μέτριο ή υψηλό αντίστοιχα) όσο και από τη φύση των δραστηριοτήτων, το μέγεθος και το βαθμό ανάπτυξης του πιστωτικού ιδρύματος.

Βάσει της προσέγγισης του Βασικού Δείκτη, η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου ορίζεται ως το γινόμενο του δείκτη έκθεσης της τράπεζας στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή α . Ο σταθερός συντελεστής καθορίζεται να είναι $\alpha=15\%$ με δυνατότητα προσαρμογής από τις εποπτικές αρχές και ο δείκτης έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο είναι ο μέσος όρος των μικτών εσόδων των τελευταίων ετών (gross income). Στα μικτά έσοδα περιλαμβάνονται τα καθαρά έσοδα επιτοκίου και τα καθαρά μη επιτοκιακά έσοδα πριν αφαιρεθούν οι προβλέψεις και τα λειτουργικά έξοδα, ενώ δεν περιλαμβάνονται τα κέρδη ή οι ζημιές από την πώληση τίτλων στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο και τα έκτακτα έσοδα.

Η τυποποιημένη μέθοδος αναγνωρίζει ότι ο λειτουργικός κίνδυνος διαφοροποιείται ανάλογα με την επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι δραστηριότητες του κάθε πιστωτικού ιδρύματος κατανέμονται σε συγκεκριμένους επιχειρηματικούς τομείς (business lines) και η κεφαλαιακή απαίτηση προσδιορίζεται για κάθε τομέα ως το γινόμενο του δείκτη έκθεσης του συγκεκριμένου τομέα στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα συντελεστή β . Το άθροισμα των απαιτήσεων για κάθε επιμέρους τομέα δραστηριότητας συνιστά τη συνολική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου.

Οι δραστηριότητες και ο συντελεστής β ανά επιχειρηματικό τομέα διαμορφώνονται ως εξής:

Επιχειρηματικός τομέας	Συντελεστής β	Δραστηριότητες
Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων (Corporate Finance)	18%	Χρηματοδότηση επιχειρήσεων Χρηματοδότηση κεντρικών κυβερνήσεων Επενδυτική τραπεζική Υπηρεσίες επενδυτικών συμβουλών
Διαπραγμάτευση και Πωλήσεις (Trading and Sales)	18%	Πωλήσεις τίτλων Market making Πράξεις για ίδιο λογαριασμό Διαχείριση διαθεσίμων
Λιανική Τραπεζική (Retail Banking)	12%	Λιανική τραπεζική Private Banking Τραπεζικές υπηρεσίες κρατών
Εμπορική Τραπεζική (Commercial Banking)	15%	Εμπορικές χορηγήσεις, χρηματοδοτική μίσθωση, εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων
Διενέργεια και Διακανονισμός Πληρωμών (Payment and Settlement)	18%	Διενέργεια και διακανονισμός πληρωμών για λογαριασμό τρίτων
Υπηρεσίες Πρακτόρευσης (Agency Services)	15%	Υπηρεσίες θεματοφυλακής Υπηρεσίες εκπροσώπησης Υπηρεσίες διαχείρισης εταιρικής περιουσίας
Διαχείριση Ενεργητικού (Asset Management)	12%	Διαχείριση κεφαλαίων
Χρηματιστηριακές Υπηρεσίες Λιανικής (Retail Brokerage)	12%	Λιανική χρηματομεσιτεία

Οι τραπεζικές δραστηριότητες πρέπει να αντιστοιχούνται κατά εξαντλητικό και αμοιβαίως αποκλειόμενο τρόπο σε μια εκ των προκαθορισμένων κατηγοριών. Οι δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις προκαθορισμένες κατηγορίες θα ταξινομούνται στο τομέα δραστηριότητας που υποστηρίζουν. Αν οι εν λόγω δραστηριότητες έχουν υποστηρικτικό χαρακτήρα για περισσότερους τομείς δραστηριότητας θα πρέπει να προσδιορίζονται από τις τράπεζες αντικειμενικά κριτήρια κατηγοριοποίησης. Σε περίπτωση που δεν είναι εφικτή η ταξινόμηση μιας δραστηριότητας τότε θα χρησιμοποιείται η κατηγορία με τον υψηλότερο συντελεστή.

Οι τράπεζες μπορούν να χρησιμοποιούν τις δικές τους μεθόδους εσωτερικής τιμολόγησης για την κατανομή των εσόδων ανά τομέα δραστηριότητας με την προϋπόθεση ότι το σύνολο των ακαθάριστων εσόδων υπολογιζόμενο με τη μέθοδο του βασικού δείκτη ισούται με το

άθροισμα των οκτώ τομέων δραστηριότητας. Η ταξινόμηση των δραστηριοτήτων πρέπει να είναι συμβατή με τους ορισμούς των δραστηριοτήτων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των άλλων κινδύνων. Η διαδικασία αντιστοίχισης εσόδων και τομέων δραστηριότητας θα πρέπει να προσδιορίζεται ρητά και εγγράφως, να υπόκειται στην έγκριση του διοικητικού συμβουλίου και να αποτελεί αντικείμενο ανεξάρτητου ελέγχου.

Για την εφαρμογή της τυποποιημένης μεθόδου απαιτείται η εκπλήρωση συγκεκριμένων ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων.

Τα πιστωτικά ιδρύματα εναλλακτικά και μετά από έγκριση των εθνικών εποπτικών αρχών, μπορούν να χρησιμοποιούν για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου και την Εναλλακτική Τυποποιημένη μέθοδο. Στις δραστηριότητες λιανικής και εμπορικής τραπεζικής οι κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται με αντικατάσταση του ακαθάριστου εισοδήματος από τον μέσο όρο των τριών τελευταίων ετών του συνόλου των απαιτήσεων της τράπεζας σε αυτούς τους τομείς πολλαπλασιαζόμενου με συντελεστή $m=0,035$. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι να ανέρχονται τα έσοδα από τους τομείς εμπορικής και λιανικής τραπεζικής στο 90% του συνόλου των εσόδων, το δανειακό χαρτοφυλάκιο να περιλαμβάνει δάνεια με υψηλή πιθανότητα αθέτησης και η χρήση της εν λόγω μεθοδολογίας να δίνει μια καλύτερη εκτίμηση του λειτουργικού κινδύνου.

Αναφορικά με τις προηγμένες μεθόδους μέτρησης, η επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει την ποικιλία των εσωτερικών υποδειγμάτων μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου και περιορίζεται στον προσδιορισμό των ποιοτικών και ποσοτικών προϋποθέσεων για την υιοθέτηση ενός εσωτερικού υποδείγματος.

Κάθε εσωτερικό υπόδειγμα περιλαμβάνει τρία διαδοχικά στάδια: τη συλλογή δεδομένων, τη διαδικασία καταγραφής ζημιών και το στατιστικό υπόδειγμα υπολογισμού των ζημιών. Η συλλογή δεδομένων θα πρέπει να αφορά περίοδο παρατήρησης τουλάχιστον πέντε ετών με εξαίρεση της πρώτης εφαρμογής στα 3 έτη και το διάστημα εμπιστοσύνης να είναι 99,9%. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα υπολογίζονται ως το άθροισμα των αναμενόμενων και των μη αναμενόμενων ζημιών εκτός αν οι τράπεζες μπορούν να αποδείξουν ότι

οι αναμενόμενες ζημιές καταγράφονται από το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να αντιστοιχεί βάσει αντικειμενικών κριτηρίων τα εσωτερικά δεδομένα του στους τομείς δραστηριότητας και στις προκαθορισμένες κατηγορίες ζημιών λειτουργικού κινδύνου.

Αναγνωρίζεται η χρήση της ασφάλειας ως τεχνικής απομείωσης του κινδύνου μέχρι το όριο του 20% των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο, με βασικές προϋποθέσεις τις εξής:

- § ελάχιστη αξιολόγηση Α για την ασφαλιστική επιχείρηση
- § αρχική διάρκεια πάνω από ένα έτος
- § ύπαρξη προειδοποιητικής προθεσμίας τουλάχιστον 90 ημερών για την ακύρωση ή μη ανανέωση του συμβολαίου
- § το ασφαλιστικό πρόγραμμα να μην περιέχει πάσης φύσεως αιρέσεις ή προϋποθέσεις
- § η ασφάλιση να παρέχεται από μη συνδεδεμένη επιχείρηση
- § και η τράπεζα να γνωστοποιεί το εύρος της μείωσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων ως αποτέλεσμα της ασφάλισης.

Οι προηγμένες μέθοδοι μέτρησης περιλαμβάνουν μια σειρά μεθοδολογιών που ταξινομούνται στις:

- + Εσωτερικές μεθόδους μέτρησης (Internal Measurement Approaches)
- + Μέθοδοι κατανομής ζημιών (Loss Distribution Approaches)
- + και Μέθοδοι καρτών επιδόσεων (Scorecards)

Τέλος σημειώνουμε ότι υπάρχει η δυνατότητα παράλληλης εφαρμογής (partial use) της μεθόδου του βασικού δείκτη με την τυποποιημένη μέθοδο μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις ή στο στάδιο επέκτασης της τυποποιημένης μεθόδου. Αντίστοιχα, παράλληλη εφαρμογή προηγμένης και τυποποιημένης ή βασικού δείκτη μεθόδου γίνεται εφόσον α) συλλαμβάνεται σε κάθε περίπτωση το σύνολο των λειτουργικών κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες β) πληρούνται οι ελάχιστες κατά υιοθετηθείσα μέθοδο προϋποθέσεις γ) την ημερομηνία έναρξης ένα ουσιαστικό μέρος της έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο περιλαμβάνεται στο εσωτερικό μοντέλο και δ) η τράπεζα υποβάλλει στην εποπτική αρχή σχέδιο σταδιακής μετάβασης (roll out) στις εξελεγχόμενες μεθόδους.

3.3. Πυλώνας ΙΙ - Παρακολούθηση και έλεγχος της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών

Η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης (supervisory review process) του δεύτερου πυλώνα αποτελεί μια από τις καινοτομίες του Νέου Συμφώνου. Αντανακλά την μετατόπιση του ενδιαφέροντος των εποπτικών αρχών από το επίπεδο της μακροπροληπτικής εποπτείας σε εκείνο της μικροπροληπτικής παρέχοντας τη δυνατότητα προσωποποιημένης εποπτείας στα ιδρύματα των οποίων οι δραστηριότητες ενέχουν μεγαλύτερο συστημικό κίνδυνο. Ο στόχος του δεύτερου πυλώνα είναι η διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων και η ενθάρρυνση για την ανάπτυξη διαδικασιών αποτελεσματικότερης διαχείρισης των κινδύνων. Η επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει το κεφάλαιο δεν μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο της συνετούς διαχείρισης των κινδύνων.

Ο δεύτερος πυλώνας αρθρώνεται γύρω από τέσσερις βασικές αρχές:

- + Πρόβλεψη διαδικασιών από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και τη διαμόρφωση στρατηγικής για τη διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων.
- + Καθιέρωση της εξουσίας εποπτικού ελέγχου της αρτιότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.
- + Δυνατότητα επιβολής από την αρμόδια εποπτική αρχή κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου καθ' υπέρβαση του ελαχίστου ορίου σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα.
- + Καθιέρωση της εξουσίας έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Οι διατάξεις του δεύτερου πυλώνα εστιάζουν στις εξής θεματικές ενότητες:

- § μεταχείριση κινδύνων που δεν αντιμετωπίζονται στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα (κίνδυνος εισοδήματος επιτοκίων, μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, κίνδυνος ρευστότητας, στρατηγικός κίνδυνος κτλ)

- § αντιμετώπιση παραγόντων που δεν τελούν υπό τον έλεγχο του πιστωτικού ιδρύματος (διακυμάνσεις οικονομικού κύκλου) και
- § έλεγχος της εκπλήρωσης των προϋποθέσεων για την υιοθέτηση των εξελεγμένων μεθόδων.

Αναλυτικότερα, η διαδικασία εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να περιλαμβάνει: α)προσδιορισμό αρμοδιοτήτων και ευθυνών του διοικητικού συμβουλίου και των εκτελεστικών διευθυντών β)διαδικασίες διαπίστωσης, εκτίμησης και υπολογισμού του απαιτούμενου κεφαλαίου έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων γ)περιεκτική αξιολόγηση και διαμόρφωση συστήματος παρακολούθησης και αναφοράς των αναλαμβανόμενων κινδύνων και δ)διενέργεια εσωτερικών ελέγχων.

Το διοικητικό συμβούλιο και οι εκτελεστικοί διευθυντές θα πρέπει να έχουν κατανοήσει τη φύση των αναλαμβανομένων κινδύνων και της συσχέτισης τους με το ύψος των ιδίων κεφαλαίων, να διασφαλίσουν τη συμβατότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων με το γενικό επιχειρηματικό σχέδιο της τράπεζας και να προσδιορίζουν το όριο ανοχής κινδύνων της τράπεζας. Το στρατηγικό σχέδιο της τράπεζας θα πρέπει να καθορίζει τις πραγματικές κεφαλαιακές ανάγκες, τις δυνητικές κεφαλαιακές υποχρεώσεις και τις πηγές άντλησης κεφαλαίου.

Οι διαδικασίες εκτίμησης των κεφαλαιακών επιβαρύνσεων αποτελούνται από τις διαδικασίες διαπίστωσης, εκτίμησης και υπολογισμού των αναγκαίων κεφαλαίων, τις διαδικασίες που σχετίζουν τις κεφαλαιακές υποχρεώσεις με τα επίπεδα των αναλαμβανομένων κινδύνων, τη διαδικασία για την εναρμόνιση του επιχειρηματικού σχεδίου της τράπεζας με τους απώτερους στόχους κεφαλαιακής επάρκειας και τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου. Η αξιολόγηση και παρακολούθηση των αναλαμβανομένων κινδύνων θα πρέπει να παρέχει σειρά πληροφοριών ανά κίνδυνο. Για τον πιστωτικό κίνδυνο οι πληροφορίες αφορούν τα συστήματα διαβάθμισης κινδύνου, την ανάλυση χαρτοφυλακίου, τις τιτλοποιημένες απαιτήσεις, τα πιστωτικά παράγωγα, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα και των κίνδυνο συγκέντρωσης. Για το λειτουργικό κίνδυνο οι διαδικασίες αξιολόγησης αναφέρονται στην πολιτική της τράπεζας για τη διαπίστωση, την παρακολούθηση και το μετριασμό του κινδύνου, στο όριο ανοχής του

λειτουργικού κινδύνου και στην έκταση και τον τρόπο μεταφοράς του κινδύνου εκτός τράπεζας. Για τον κίνδυνο αγοράς οι παρεχόμενες πληροφορίες άπτονται των εκτιμήσεων του κινδύνου ανάλογα με τη μέθοδο υπολογισμού και στην προσομοίωση καταστάσεων κρίσης. Η υποχρέωση αφορά και τους κινδύνους εισοδήματος επιτοκίων και ρευστότητας, ενώ για τον στρατηγικό κίνδυνο και τον κίνδυνο φήμης η επιτροπή της Βασιλείας αναμένει να αναπτυχθούν επί μέρους μέθοδοι εκτίμησης από τις τράπεζες.

Η διοίκηση της τράπεζας μέσω του συστήματος παρακολούθησης των κινδύνων θα πρέπει να δύναται να εκτιμήσει ορθά το επίπεδο της εν γένει τάσης των κινδύνων, να αξιολογεί την ορθότητα των διαδικασιών υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων, να διασφαλίζει τη διατήρηση επαρκών ιδίων κεφαλαίων εναρμονισμένων με τους στόχους της τράπεζας για την κεφαλαιακή της επάρκεια και να προσδιορίζει τις μελλοντικές κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Οι διαδικασίες για τον εσωτερικό έλεγχο αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στο νέο σύμφωνο. Η αναβάθμιση του εσωτερικού ελέγχου είναι φυσική συνέπεια της ελευθερίας που έχουν οι τράπεζες κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών τους υποχρεώσεων μέσω των μεθόδων των εσωτερικών διαβαθμίσεων. Μέσω αυτών των διαδικασιών θα εξετάζεται η καταλληλότητα των διαδικασιών υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων σε σχέση με το εύρος και την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων της τράπεζας, ο προσδιορισμός των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, η εγκυρότητα των δεδομένων που χρησιμοποιούνται και η ορθότητα των μεθόδων προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης.

Οι εποπτικές αρχές θα διενεργούν έλεγχο σε περίπτωση που δεν ικανοποιούνται από τα αποτελέσματα των παραπάνω διαδικασιών. Ο έλεγχος θα αφορά τόσο την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων όσο και την εγκυρότητα των μεθόδων που χρησιμοποιούνται κατά τον υπολογισμό τους. Η εξουσία των εποπτικών αρχών αποτελεί εισαγωγικό στάδιο της εξουσίας άσκησης παρεμβατικής πολιτικής με τρόπο που μιμείται την πειθαρχία που επιβάλλεται από την αγορά. Ο έλεγχος στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα από τις εποπτικές αρχές θα διεξάγεται με την περιοδική υποβολή αναφορών, με επιτόπια επίσκεψη εκπροσώπων της εποπτικής αρχής, μέσω διαλόγου με εκπροσώπους του διοικητικού συμβουλίου της τράπεζας και μέσω των πορισμάτων του εξωτερικού

ελέγχου. Κατά τη διάρκεια της εξέτασης οι εποπτικές αρχές θα εστιάζουν στην κεφαλαιακή επάρκεια, στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνου, στο σύστημα υποβολής αναφορών και στη συμμόρφωση με τα κριτήρια υιοθέτησης συγκεκριμένων μεθοδολογιών.

Οι εποπτικές αρχές μπορούν να επιβάλλουν πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Οι πρόσθετες κεφαλαιακές επιβαρύνσεις αποβλέπουν στη σύλληψη εξειδικευμένων κινδύνων σε επίπεδο χώρας ή σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα. Για το σκοπό αυτό οι αρμόδιες εποπτικές αρχές μπορούν να διαμορφώσουν δείκτες για τη διαπίστωση της καταλληλότητας του ύψους των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με την τρέχουσα αντιμετώπιση των κινδύνων από ορισμένες τράπεζες.

Οι εποπτικές αρχές θα μπορούν να παρεμβαίνουν σε περίπτωση επιδείνωσης της κεφαλαιακής ισχύος των τραπεζών λαμβάνοντας προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα όπως: η εντατικοποίηση της παρακολούθησης της συγκεκριμένης τράπεζας, ο περιορισμός ή η απαγόρευση καταβολής μερίσματος, η υποχρέωση διαμόρφωσης και υλοποίησης σχεδίου ισχυροποίησης της κεφαλαιακής βάσης και η απαίτηση άμεσης άντλησης κεφαλαίων.

3.4. Πυλώνας III – Πειθαρχία της αγοράς

Η ενίσχυση του πλαισίου γνωστοποίησης στοιχείων αποτελεί βασικό μέτρο πολιτικής για τον μετριασμό των συνεπειών της ασύμμετρης κατανομής της πληροφόρησης. Η πειθαρχία της αγοράς εκφράζεται με άμεσο ή με έμμεσο τρόπο. Η άμεση πειθαρχία αναφέρεται στη διαδικασία ενσωμάτωσης των πάσης φύσεως δημοσιοποιημένων πληροφοριών στην τιμή των μετοχών ή χρεωστικών τίτλων του πιστωτικού ιδρύματος. Η έμμεση πειθαρχία αφορά στη χρησιμοποίηση από τις εποπτικές αρχές της διακύμανσης της τιμής των μετοχών ή των χρεωστικών τίτλων της τράπεζας, ως ένδειξη επικινδυνότητας του χαρτοφυλακίου.

Ο τελευταίος πυλώνας του νέου Συμφώνου αφορά στην υποχρέωση των τραπεζών να προβαίνουν σε γνωστοποίηση στοιχείων τόσο ποιοτικού όσο και ποσοτικού χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση της επιβαλλόμενης μέσω της ίδιας της αγοράς πειθαρχίας προς τους κανόνες συνετής διαχείρισης των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων.

Σκοπός του τρίτου πυλώνα, λειτουργώντας συμπληρωματικά με τους άλλους δυο είναι να παρέχει στους συμμετέχοντες στην αγορά τις αναγκαίες πληροφορίες για τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα και για τις διαδικασίες διαχείρισης τους. Οι εν λόγω πληροφορίες θα επιτρέπουν στους επενδυτές να αξιολογούν την έκταση της έκθεσης των πιστωτικών ιδρυμάτων σε χρηματοοικονομικούς και μη κινδύνους και κατά συνέπεια να τιμωρούν ή να επιβραβεύουν κατά περίπτωση τα πιστωτικά ιδρύματα.

Η αιτιολογική βάση των ρυθμίσεων του τρίτου πυλώνα στηρίζεται στην εκτεταμένη ευχέρεια που παρέχει το νέο Σύμφωνο στις τράπεζες αναφορικά με τις μεθόδους εσωτερικών διαβαθμίσεων. Άλλωστε κάποιες εκ των υποχρεώσεων δημοσιοποίησης αποτελούν προϋπόθεση για τη χρήση ορισμένων μεθόδων.

Οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αφορούν σε γενικές γραμμές τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα, τις διαδικασίες διαχείρισης τους και την ποιότητα των στοιχείων των ιδίων κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των κινδύνων.

Οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης του τρίτου πυλώνα μπορεί να ταυτίζονται με άλλες λογιστικές υποχρεώσεις ή υποχρεώσεις εισαγωγής στο χρηματιστήριο. Σε αυτήν την περίπτωση οι τράπεζες μπορούν να αρκεστούν στη δημοσιοποίηση με τους όρους των άλλων υποχρεώσεων. Όταν όμως οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης του τρίτου πυλώνα δεν ταυτίζονται με άλλες, οι τράπεζες μπορούν να αποφασίσουν τη δημοσιοποίηση με άλλα μέσα πχ internet, παρέχοντας τις απαραίτητες υποδείξεις. Το νέο σύμφωνο πάντως συνιστά να πραγματοποιούνται οι δημοσιοποιήσεις σε μόνιμη βάση στον ίδιο τόπο και με το ίδιο μέσο. Οι εν λόγω δημοσιοποιήσεις δεν υπόκεινται σε εξωτερικό έλεγχο εκτός αν προβλέπεται κάτι τέτοιο από τις διοικητικές αρχές.

Η επιτροπή της Βασιλείας δεν θέτει συγκεκριμένα ελάχιστα όρια δημοσιοποίησης στοιχείων. Οι τράπεζες είναι αυτές που αποφασίζουν το εύρος των πληροφοριών που θα δημοσιοποιούν βάσει του κριτηρίου της σπουδαιότητας. Το κριτήριο της σπουδαιότητας (materiality) θεωρεί μια πληροφορία σημαντική εφόσον η μη δημοσιοποίηση ή η ανεπαρκής από πλευράς περιεχομένου δημοσιοποίηση της μεταβάλλει την απόφαση του αποδέκτη της.

Ο κανόνας για τη συχνότητα της δημοσιοποίησης των στοιχείων είναι να γίνεται σε εξαμηνιαία βάση. Παρόλα αυτά προβλέπονται μια σειρά από εξαιρέσεις. Η δημοσιοποίηση στοιχείων ποιοτικού χαρακτήρα μπορούν να παρέχονται σε ετήσια βάση. Οι μεγάλες και διεθνώς δραστηριοποιούμενες τράπεζες, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών επιχειρήσεων τους, θα πρέπει να δημοσιοποιούν τα στοιχεία που αφορούν στο ύψος των βασικών ιδίων κεφαλαίων και τη συνολική κεφαλαιακή τους επάρκεια ανά τρίμηνο. Σε περίπτωση που οι πληροφορίες που αφορούν την έκθεση στους κινδύνους υπόκεινται σε αλλαγές θα πρέπει να δημοσιοποιούν στοιχεία σε τριμηνιαία βάση. Τέλος οι τράπεζες οφείλουν να δημοσιοποιούν τις πληροφορίες που κρίνονται σημαντικές το ταχύτερο δυνατό.

Πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα θεωρούνται εκείνες των οποίων η δημοσιοποίηση και συνεπώς η χρήση τους από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις υποσκάπτει σε όρους ανταγωνισμού την θέση της τράπεζας που την δημοσιοποιεί. Αν η δημοσιοποίηση θέτει σε κίνδυνο τη θέση της τράπεζας στη σχετική αγορά, οι τράπεζες μπορούν να μη δημοσιοποιούν τις εν λόγω πληροφορίες. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να δίνουν στη δημοσιότητα γενικές επί του θέματος πληροφορίες καθώς και το λόγο που τις αποτρέπει να προβούν σε αναλυτική υποβολή στοιχείων.

Οι τράπεζες θα πρέπει να διαμορφώσουν μια πολιτική δημοσιοποίησης στην οποία θα καθορίζονται τα στοιχεία που θα δημοσιοποιούνται και θα προσδιορίζονται οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου της πολιτικής αυτής.

Οι τράπεζες υποχρεώνονται να δημοσιοποιούν πληροφορίες σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια και την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Επίσης προβλέπεται η δημοσιοποίηση αναλυτικών στοιχείων σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς, το λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο εισοδήματος επιτοκίων στους οποίους εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα καθώς και τις τεχνικές διαχείρισης κάθε κινδύνου.

Όταν πρόκειται για όμιλο επιχειρήσεων, οι πληροφορίες που αφορούν τα συνολικά ίδια κεφάλαια και τα βασικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων θα πρέπει να υποβάλλονται ξεχωριστά για κάθε επιχείρηση του ομίλου. Τα στοιχεία που υποχρεώνονται να γνωστοποιούν αφορούν την ονομασία της μητρικής επιχείρησης, μια σύντομη αναφορά στις διαφοροποιήσεις της λογιστικής ενοποίησης σε σχέση με την ενοποίηση

για λόγους εποπτείας, καθώς και τυχόν περιορισμούς αναφορικά με τη χρήση των ίδιων ή άλλων κεφαλαίων μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου.

4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ-ΚΡΙΤΙΚΗ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙ

4.1. Γενικές επιπτώσεις του νέου Συμφώνου

Το νέο πλαίσιο της επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια δεν έχει τεθεί ακόμα σε πρακτική εφαρμογή. Παρόλα αυτά οι διερευνητικές ασκήσεις καθώς και οι συνθήκες προσομοίωσης έχουν οδηγήσει σε κάποια γενικά συμπεράσματα για τις επιπτώσεις του νέου συμφώνου.

Σε συστημικό επίπεδο η συζήτηση για τις επιπτώσεις από την εφαρμογή του νέου Συμφώνου επικεντρώνεται στην επίδραση επί της πολιτικής για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος παρόλο που υπήρξε ο βασικός λόγος ύπαρξης της επιτροπής της Βασιλείας και στόχος της επιβολής κεφαλαιακών απαιτήσεων ως μέτρο προληπτικής εποπτείας, θεωρείται από πολλούς ότι τίθεται υπό αμφισβήτηση στο νέο Σύμφωνο. Η χρήση διαφορετικών μεθοδολογιών, ως προς την ευαισθησία τους στον κίνδυνο, από τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην ίδια τραπεζική αγορά δημιουργεί ισχυρά κίνητρα για τον ενημερωμένο αλλά χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας, πιστούχο να προσφύγει για χρηματοδότηση στις τράπεζες που εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο. Το γεγονός αυτό θα έχει το παράδοξο αποτέλεσμα οι τράπεζες με τις λιγότερο αναπτυγμένες διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων να συγκεντρώνουν τις πλέον επικίνδυνες χορηγήσεις.

Όσο αφορά τις επιπτώσεις στη διάρθρωση της αγοράς, πολλοί είναι αυτοί που ισχυρίζονται ότι οι τράπεζες θα υιοθετήσουν την εξελιγμένη προσέγγιση τόσο για τον πιστωτικό όσο και για τον λειτουργικό κίνδυνο διότι θα αποκτήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των λοιπών τραπεζών λόγω μειούμενων κεφαλαιακών απαιτήσεων (relative capital advantage).

Βάσει των αποτελεσμάτων της τρίτης διερευνητικής άσκησης των επιπτώσεων της Επιτροπής της Βασιλείας εξάγονται τα εξής συμπεράσματα: Οι τράπεζες που θα υιοθετήσουν τις τυποποιημένες μεθόδους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα προχωρήσουν, ανάλογα και με την ποιότητα του χαρτοφυλακίου τους, σε αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους. Αντίθετα, οι τράπεζες που θα εφαρμόσουν τις εξελιγμένες μεθόδους των

εσωτερικών διαβαθμίσεων θα τύχουν κεφαλαιακής ελάφρυνσης. Άλλωστε αυτή η διαφοροποίηση αποτέλεσε στόχο της Επιτροπής της Βασιλείας, προκειμένου να διαμορφωθούν κίνητρα για τη σταδιακή μετάβαση στις εξελιγμένες μεθόδους.

Σε γενικές γραμμές οι τράπεζες που ειδικεύονται στις επενδυτικές υπηρεσίες, όπως στη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, υπηρεσίες θεματοφυλακής κτλ, θα βρεθούν ζημιωμένες στο μέτρο που η επιβολή κεφαλαιακών βαρών για το λειτουργικό κίνδυνο έχει ως αποτέλεσμα οι υπηρεσίες αυτές να πάψουν να θεωρούνται ως δραστηριότητες χωρίς κεφαλαιακό κόστος.

Από την άλλη πλευρά η λιανική τραπεζική θα ευνοηθεί περισσότερο από κάθε άλλο τομέα δραστηριότητας. Οι συντελεστές στάθμισης στην τυποποιημένη προσέγγιση για τα προσωπικά και καταναλωτικά δάνεια μειώνονται από το 100% στο 75%. Επίσης, μείωση της τάξης του 15% (από 50% σε 35%) προβλέπεται και για τα στεγαστικά δάνεια.

Η χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτελεί επίσης έναν από τους τομείς δραστηριότητας που θα καταστεί περισσότερο επικερδής για τις τράπεζες λόγω της μείωσης των σχετικών κεφαλαιακών υποχρεώσεων.

Από την άλλη όψη του νομίσματος υπάρχουν οι επιπτώσεις στους πελάτες των τραπεζών. Η αυξημένη ευαισθησία των νέων μεθόδων και ιδιαίτερα της μεθόδου των εσωτερικών διαβαθμίσεων θα έχει ως αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση του κόστους του τραπεζικού δανεισμού ανάλογα με τη φερεγγυότητα του αντισυμβαλλόμενου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής, καθώς επίσης και το βέλτιστο σχηματισμό προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων.

Καθίσταται εμφανές λοιπόν ότι το νέο Σύμφωνο επιτρέπει στις τράπεζες να τιμολογούν τα χορηγητικά προϊόντα τους με ορθολογικότερο τρόπο γεγονός που μεταφράζεται σε μείωση του κόστους τραπεζικού δανεισμού για του φερέγγυους πελάτες.

Σε γενικές γραμμές μεταξύ των ωφελημένων από το νέο Σύμφωνο πελατών των τραπεζών περιλαμβάνονται: οι καταναλωτές, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις με υψηλή πιστοληπτική ικανότητα, και γενικότερα οι αντισυμβαλλόμενοι οι οποίοι θα παρέχουν επαρκείς εξασφαλίσεις ή εγγυήσεις στις τράπεζες.

Η ορθολογικότερη αποτίμηση και συνεπώς τιμολόγηση του αναλαμβανόμενου από την τράπεζα πιστωτικού κινδύνου θέτει στις επιχειρήσεις που αναζητούν χρηματοδότηση και οι οποίες είναι αδιαβάθμητες το εξής δίλημμα: να λάβουν διαβάθμιση από κάποια αναγνωρισμένη εταιρία πιστοληπτικής αξιολόγησης, ή να προσφύγουν για δανεισμό σε τράπεζες που έχουν υιοθετήσει τις μεθόδους εσωτερικών διαβαθμίσεων. Στην τελευταία περίπτωση επιτακτική καθίσταται η ανάγκη αναβάθμισης της οργάνωσης και γνωστοποίησης των οικονομικών δεδομένων των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων.

4.2. Πιστωτικός κίνδυνος

Πιο συγκεκριμένα για τον πιστωτικό κίνδυνο οι επιπτώσεις που θα έχει το νέο Σύμφωνα αφορούν σε διαφορετικά επίπεδα και ανάλογα με τη μέθοδο μέτρησης του κινδύνου που θα χρησιμοποιήσει το κάθε πιστωτικό ίδρυμα.

Ένα από τα θέματα άσκησης κριτικής είναι ότι οι εξωτερικές αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας μπορεί να παρέχουν εύκολη και συγκρίσιμη εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου, όμως παρουσιάζουν χρονική υστέρηση σε σχέση με τις φάσεις των οικονομικών κύκλων και στην ουσία με τις εξελίξεις της αγοράς. Οι οίκοι αξιολόγησης βασίζονται κυρίως σε λογιστικά στοιχεία και δεν μεταβάλλουν τις αξιολογήσεις όταν η πιθανότητα αντιστροφής των στοιχείων είναι πολύ μικρή, τουλάχιστον βραχυχρόνια. Η χρονική αυτή υστέρηση των εκτιμήσεων από τους οίκους αξιολόγησης μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη χρονική ασυμβατότητα στις μεταβολές των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών σε σχέση με τις φάσεις του οικονομικού κύκλου. Δηλαδή οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα φτάνουν στο ζενίθ μετά την πάροδο της οικονομικής ύφεσης και αφού θα έχει πραγματοποιηθεί αύξηση των εταιρικών πτωχεύσεων. Αντίστροφα, όταν το επίπεδο της οικονομίας θα βρίσκεται στο ναδίρ και θα έχουν αυξηθεί οι εταιρικές πτωχεύσεις, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις δεν θα βρίσκονται στο ανώτατο σημείο τους πράγμα το οποίο θα κάνει πιο ευάλωτες τις τράπεζες.

Ένα άλλο σημείο που έχει συζητηθεί και ερευνηθεί είναι η επίδραση του νέου Συμφώνου στο ύψος των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Με το ισχύον πλαίσιο τα πιστωτικά ιδρύματα διακρατούν ήδη υψηλότερα από τα ελάχιστα καθοριζόμενα κεφαλαία ώστε να διασφαλίσουν ότι δεν θα υποστούν καμία από τις σημαντικές επιπτώσεις που επιφέρει η παραβίαση του ελάχιστου ορίου κεφαλαιακής επάρκειας. Οι επιπτώσεις αυτές μπορεί να αφορούν τη στενότερη παρακολούθηση του πιστωτικού ιδρύματος από τις αρχές αλλά και την αποδυνάμωση της φήμης του ή ακόμα και την άμεση αποκατάσταση της κεφαλαιακής βάσης μέσω της κεφαλαιαγοράς ή με μείωση των στοιχείων του ενεργητικού. Οι μέθοδοι μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου στο νέο Σύμφωνο είναι πιο ευαίσθητες στις μεταβολές, με αποτέλεσμα να αυξάνονται και οι πιθανότητες παραβίασης του ελάχιστου ορίου κεφαλαιακής επάρκειας σε περιπτώσεις κρίσεων. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα όσο πιο ευαίσθητη στις μεταβολές του κινδύνου είναι η μεθοδολογία, τόσο μεγαλύτερη να είναι και η πιθανή μεταβλητότητα των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα χρειάζεται να διακρατούν ακόμα υψηλότερα κεφάλαια από το ελάχιστο επίπεδο κεφαλαιακών απαιτήσεων για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν και την αυξημένη μεταβλητότητα τους. Η αύξηση αυτή θα συμβάλει στην σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Από την άλλη όμως πλευρά, παρατηρούμε ότι τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν την τυποποιημένη μέθοδο αναγκάζονται να αξιολογούν με τον ίδιο τρόπο αντισυμβαλλόμενους με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά κινδύνου. Για παράδειγμα εφαρμόζεται ο ίδιος συντελεστής στάθμισης για έναν αντισυμβαλλόμενο υψηλού κινδύνου και για ένα δεύτερο αντισυμβαλλόμενο επενδυτικής ποιότητας, ίσο με 100%. Το γεγονός αυτό δεν μπορεί να αντανakλά τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνει η τράπεζα και δημιουργεί ευκαιρίες αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η τυποποιημένη προσέγγιση διατηρεί την ήδη υπάρχουσα δυνατότητα αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων καθώς οι τράπεζες μπορούν να μετακινηθούν από τα σχετικά ασφαλή προς τα σχετικά επικίνδυνα δάνεια, χωρίς επιπλέον κεφαλαιακές απαιτήσεις. Από τη μια πλευρά οι τράπεζες που θα χρησιμοποιήσουν την τυποποιημένη μέθοδο έχουν κίνητρο να στρέφονται σε δανειζόμενους υψηλότερου κινδύνου, ενώ ταυτόχρονα από την άλλη πλευρά οι επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου έχουν όφελος να παραμείνουν σε χαρτοφυλάκια τραπεζών που θα χρησιμοποιήσουν την τυποποιημένη μέθοδο λόγω χαμηλότερου κόστους χρηματοδότησης.

Αντίθετα, οι υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας επιχειρήσεις θα στραφούν για τον ίδιο λόγο προς τα πιστωτικά ιδρύματα που θα χρησιμοποιήσουν μεθόδους εσωτερικής αξιολόγησης. Έτσι οι υψηλού κινδύνου εταιρείες θα συγκεντρωθούν στις πιο ευάλωτες από πλευράς διαχείρισης κινδύνων τράπεζες, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε συστημικές κρίσεις και να θέσει σε αμφισβήτηση την ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Μια άλλη περίπτωση ενδεχόμενης μη επίτευξης των προσδοκώμενων στόχων από την εφαρμογή του νέου εποπτικού πλαισίου είναι η δυνατότητα επιλογής από τις εποπτικές αρχές της μεθόδου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του διατραπεζικού πιστωτικού κινδύνου, η οποία είναι πιθανό να δημιουργήσει άνισες συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο. Η μέθοδος που βασίζεται στις ατομικές εξωτερικές αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας κάθε πιστωτικού ιδρύματος είναι ορθότερη και εναρμονίζεται με τις βέλτιστες πρακτικές αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου. Αντίθετα, η σύνδεση των συντελεστών στάθμισης των απαιτήσεων πιστωτικών ιδρυμάτων με τους αντίστοιχους των απαιτήσεων έναντι της χώρας προέλευσης, δεν λαμβάνει υπόψη τη διαφοροποίηση της πιστοληπτικής ικανότητας μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην ίδια χώρα και είναι πιθανό να επιδεινώσει συστημικές εντάσεις κατά τη διάρκεια χρηματοπιστωτικών κρίσεων στις χώρες χαμηλού εισοδήματος.

Παρόλο που οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων εξαρτώνται από τις αντίστοιχες των χωρών προέλευσης τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις φτωχότερες χώρες, οι αξιολογήσεις στις φτωχότερες χώρες παρουσιάζουν υψηλή και ασύμμετρη ευαισθησία στις μεταβολές της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας προέλευσης. Στις χώρες χαμηλού εισοδήματος η ευαισθησία είναι μεγαλύτερη στην περίπτωση υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας προέλευσης σε σχέση με την αναβάθμιση της. Λαμβάνοντας υπόψη την άμεση επίπτωση των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τα πιστωτικά ιδρύματα των φτωχότερων χωρών στην περίπτωση υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας προέλευσης σε συνδυασμό με τη δυσκολία πρόσβασης σε κεφαλαιαγορές, οι νέες προτάσεις πιθανώς να

επιβαρύνουν το κόστος δανεισμού προς τον ιδιωτικό τομέα αυτών των χωρών.

Ακόμη, υπάρχει η πιθανότητα, λόγω της σύνδεσης της πιστοληπτικής ικανότητας του κάθε πιστωτικού ιδρύματος με την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας προέλευσης του, να δημιουργηθούν πολιτικές πιέσεις στις κυβερνήσεις των χωρών ώστε να επεμβαίνουν και να υποστηρίζουν με όποιο τρόπο χρειάζεται κάποια τράπεζα της χώρας που θα αντιμετωπίζει πρόβλημα. Κάτι τέτοιο θα μείωνε την αξιοπιστία της χώρας και θα αποδυνάμωνε την πειθαρχία στους «νόμους» της διατραπεζικής αγοράς, αυξάνοντας τον κρατικό παρεμβατισμό. Από την άλλη πλευρά δεν θα επηρεαστεί το σύστημα μόνο σε επίπεδο χώρας, αλλά και το κάθε πιστωτικό ίδρυμα χωριστά θα εγκλωβιστεί σε επίπεδο διοίκησης και λήψης αποφάσεων. Λόγω της σύνδεσης κάθε τράπεζας με τον συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου της χώρας που εδρεύει, εξαλείφεται το κίνητρο σε μικροοικονομικό επίπεδο για ανάπτυξη αποτελεσματικών διαδικασιών διαχείρισης και τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου που συμβάλουν στην ενδυνάμωση της χρηματοοικονομικής ευρωστίας της τράπεζας, καθώς όλα κρίνονται εξωγενώς βάσει των μακροοικονομικών εξελίξεων.

Σημαντικό ρόλο θα παίξει η μέθοδος μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου για τις απαιτήσεις έναντι των επιχειρήσεων, καθώς μέχρι τώρα σταθμίζονται στο σύνολο τους με συντελεστή 100%. Με τη χρήση της μεθόδου εσωτερικής αξιολόγησης οι συντελεστές είναι χαμηλότεροι στις περισσότερες περιπτώσεις σε σχέση με την τυποποιημένη μέθοδο. Η διαφορά αυτή διευρύνεται περισσότερο αν ληφθούν υπόψη οι τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου που μπορεί να χρησιμοποιηθούν τόσο στη θεμελιώδη προσέγγιση με την οποία αναγνωρίζονται εποπτικά περισσότερες μορφές χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων και οι εμπράγματα εξασφαλίσεις, όσο και στην εξελιγμένη προσέγγιση και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό καθώς οι χρήσεις αυτών των τεχνικών είναι απεριόριστη. Κάτω από αυτό το πρίσμα, τα επιχειρηματικά δάνεια μπορεί να μετατραπούν σε μια από τις πιο επικερδής τραπεζικές δραστηριότητες υπό το καθεστώς του νέου Συμφώνου της Βασιλείας.

Πιο ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις το όφελος μπορεί να είναι σημαντικότερο. Οι απαιτήσεις έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σταθμίζονται με την τυποποιημένη μέθοδο με συντελεστή

75% εφόσον πληρούν τα κριτήρια για να συμπεριληφθούν στο χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής, με τη θεμελιώδη προσέγγιση οι μικρές επιχειρήσεις με πιστωτικό άνοιγμα μικρότερο του ενός εκατομμυρίου ευρώ, σταθμίζονται με την ευνοϊκότερη συνάρτηση των λοιπών δανείων λιανικής τραπεζικής, ενώ οι μεσαίες επιχειρήσεις θα ακολουθούν τη συνάρτηση συντελεστών στάθμισης των εταιρειών, η οποία θα ελαττώνεται υπό κλίμακα ανάλογα με το ύψος του κύκλου εργασιών τους. Κάποιες από τις μικρές επιχειρήσεις θα μπορούν, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις, να σταθμίζονται με την ευνοϊκότερη συνάρτηση συντελεστών στάθμισης των αποδεκτών ανανεώσιμων πιστωτικών ανοιγμάτων. Έτσι βλέπουμε ότι, σε σχέση με το ισχύον καθεστώς, θα προκύψει σημαντικό όφελος για τις απαιτήσεις έναντι των επιχειρήσεων της λιανικής τραπεζικής και ειδικά στην περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα θα υιοθετήσει την μέθοδο εσωτερικής αξιολόγησης.

Στη λιανική τραπεζική υφίσταται μόνο η εξελιγμένη προσέγγιση και για αυτό το λόγο τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να παράγουν εκτιμήσεις για όλες τις παραμέτρους πιστωτικού κινδύνου για να υπολογίσουν την αναμενόμενη ζημιά. Χρησιμοποιώντας τις μεθόδους εσωτερικής αξιολόγησης οι συντελεστές στάθμισης είναι χαμηλότεροι συγκριτικά με το ισχύον καθεστώς τόσο για τις ανανεώσιμες πιστώσεις όσο και για τα λοιπά δάνεια λιανικής για μέσα επίπεδα αναμενόμενης ζημιάς. Το ίδιο ισχύει και για τα στεγαστικά δάνεια και έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της λιανικής τραπεζικής και οι στεγαστικές τράπεζες, θα βγουν ωφελημένες από τη χρήση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης.

Η χρήση των μεθόδων εσωτερικής αξιολόγησης δεν έχει όμως μόνο προτερήματα. Η μεθοδολογία των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης εστιάζει αποκλειστικά στην εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου των απαιτήσεων σε ατομική βάση, αγνοώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χαρτοφυλακίου. Με αυτόν τον τρόπο, δεν λαμβάνονται υπόψη χαρακτηριστικά όπως ο βαθμός συγκέντρωσης ανά αντισυμβαλλόμενο, κλάδο, γεωγραφική περιοχή, χώρα ή το μέγεθος της μεταβλητότητας και της συσχέτισης των πιθανοτήτων αθέτησης των παραπάνω. Η μέθοδος αυτή περιορίζεται στην εκτίμηση της μέσης αναμενόμενης ζημιάς και δεν αξιολογεί ούτε εκτιμά τη συνολική

κατανομή ζημιών του χαρτοφυλακίου δανείων. Κάθε νέο δάνειο επιφέρει οριακή επίπτωση στο προφίλ κινδύνου του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου ανάλογα με το βαθμό συγκέντρωσης του τελευταίου. Για παράδειγμα ένα χαρτοφυλάκιο δανείων με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης σε έναν αντισυμβαλλόμενο ενέχει υψηλότερο κίνδυνο σε σχέση με ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο με την ίδια εκτίμηση αναμενόμενης ζημιάς διότι στην πρώτη περίπτωση η εμφάνιση της ζημιάς θα τείνει να εμφανιστεί στο σύνολο της στο ίδιο χρονικό σημείο.

Επίσης, η θεμελιώδης προσέγγιση έχει δεχτεί κριτική λόγω της έλλειψης συνοχής μεταξύ των εσωτερικών εκτιμήσεων των παραμέτρων για την πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (PD) και τη ζημιά σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (LGD). Αυτές οι δύο παράμετροι είναι εννοιολογικά άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους και για αυτό θα έπρεπε να παίρνουν ανάλογες τιμές. Παρατηρούμε όμως ότι μια τράπεζα μπορεί να διαχειρίζεται ένα χαρτοφυλάκιο δανείων με υψηλή τιμή PD, ενώ ενέχει σχετικά χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο λόγω αποτελεσματικής πολιτικής και διαδικασιών είσπραξης ληξιπρόθεσμων οφειλών, παρουσιάζοντας χαμηλή τιμή LGD. Αντίστροφα, ένα χαρτοφυλάκιο δανείων το οποίο παρουσιάζει χαμηλή τιμή PD μπορεί να ενέχει μεγαλύτερο κίνδυνο και να παρουσιάζει ταυτόχρονα υψηλές τιμές LGD. Όταν κάτι τέτοιο συμβαίνει στην πράξη, υπογραμμίζεται η ύπαρξη εσφαλμένων εκτιμήσεων για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου του συγκεκριμένου χαρτοφυλακίου. Συμπεραίνουμε άμεσα ότι στην περίπτωση υιοθέτησης προκαθορισμένης σταθερής τιμής LGD στη θεμελιώδη προσέγγιση καταργείται η de facto σχέση μεταξύ των δύο βασικών παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου, δημιουργώντας προβλήματα τόσο στην εκτίμηση όσο και στη διαχείριση του κινδύνου αυτού από το πιστωτικό ίδρυμα.

Τέλος επισημαίνουμε ότι το νέο Σύμφωνο αναγνωρίζει ένα ευρύτερο και αναλυτικότερο πλαίσιο τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, σε σύγκριση με το ισχύον καθεστώς. Για να μπορέσουν να απολαύσουν τα οφέλη από αυτές τις τεχνικές τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να ακολουθήσουν μια από τις μεθόδους εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, γεγονός το οποίο δεν είναι εφικτό για πολλά πιστωτικά ιδρύματα λόγω έλλειψης σχεδιασμού και υποδομής, τουλάχιστον για το αρχικό διάστημα λειτουργίας του Συμφώνου.

Επίσης, πέραν της εσωτερικής υποδομής του κάθε πιστωτικού ιδρύματος, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των εποπτικών αρχών και του εθνικού δίκαιου κάθε χώρας που δεν επιτρέπει την ίδια χρήση των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου και δημιουργεί συνθήκες άνισου διεθνούς ανταγωνισμού.

4.3. Λειτουργικός κίνδυνος

Η ποσοτικοποίηση του λειτουργικού κινδύνου αποτέλεσε μια ακόμα μεγαλύτερη πρόκληση για την επιτροπή της Βασιλείας.

Η χρησιμοποίηση των μικτών εσόδων στην προσέγγιση του βασικού δείκτη και την τυποποιημένη προσέγγιση ως δείκτη έκθεσης του πιστωτικού ιδρύματος στο λειτουργικό κίνδυνο μπορεί να τεκμηριωθεί και να ελεγχθεί εύκολα. Ταυτόχρονα όμως παρουσιάζει και κάποια μειονεκτήματα διότι το ύψος των μικτών εσόδων ενός πιστωτικού ιδρύματος δεν επαρκεί για την αξιολόγηση του κινδύνου των λειτουργιών του. Επίσης η γραμμική σχέση μεταξύ των μικτών εσόδων και του λειτουργικού κινδύνου προσομοιάζει περισσότερο σε φόρο εισοδήματος και όχι σε αποτελεσματική μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου, δίνοντας μια εικόνα του πιστωτικού ιδρύματος με μεγαλύτερα από τα πραγματικά έσοδα τα οποία είναι και τα λιγότερο επικίνδυνα. Ένα τελευταίο πρόβλημα είναι ότι η χρησιμοποίηση των μικτών εσόδων αποτυγχάνει να ανταμείψει μέσω χαμηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων τα πιστωτικά ιδρύματα που επενδύοντας σε συστήματα και τεχνικές μείωσης του λειτουργικού κινδύνου μειώνουν σημαντικά τα καθαρά τους έσοδα.

Λόγω της ιδιαιτερότητας του ο λειτουργικός κίνδυνος δεν δημιουργεί κίνητρα ώστε τα πιστωτικά ιδρύματα να επιθυμούν να παρουσιάσουν όλο το εύρος του ή ακόμα και υψηλότερο. Δηλαδή οι τράπεζες μπορούν να επιλέξουν την ανάληψη υψηλότερου πιστωτικού κινδύνου ή κινδύνου αγοράς, με στόχο να αυξήσουν τα κέρδη τους αντισταθμίζοντας τις ενδεχόμενες υψηλότερες ζημιές με την αυξημένη απόδοση στις υψηλού κινδύνου επενδύσεις. Όμως καμία τράπεζα δεν πρόκειται να κερδίσει από την ανάληψη υψηλότερου λειτουργικού κινδύνου.

Η επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου είναι πολύ πιθανό να έχει μικρή επίδραση στην πρόληψη ή στην επανόρθωση προβλημάτων και ζημιών όταν τα προβλήματα και οι ζημιές εμφανίζονται πολύ σπάνια αλλά έχουν πολύ σοβαρές επιπτώσεις. Παίρνοντας παραδείγματα από το πρόσφατο παρελθόν (πχ τράπεζα Barings) είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν η πρόσθετη κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου θα είναι ικανή να αποτρέψει την πραγματοποίηση περιστατικών που οδηγούν μια τράπεζα σε πτώχευση λόγω δολιοφθοράς.

Όταν έχουμε ένα συγκεκριμένο γεγονός χωρίς προηγούμενο, που δημιουργεί όμως μη αναστρέψιμες συνθήκες για τη λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος, λόγω υπέρογκων ζημιών δεν μπορεί να καλύπτεται εκ των υστέρων. Θα μπορούσε όμως να είχε αποφευχθεί αν υπήρχε ένα επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου και ανεξάρτητων σημείων αναφοράς, με ταυτόχρονη αξιόπιστη παρακολούθηση και αξιολόγηση του συστήματος αυτού από την εποπτική αρχή.

Ο λειτουργικός κίνδυνος δηλαδή είναι περισσότερο ποιοτικός και λιγότερο ποσοτικός και για αυτό πολλά πιστωτικά ιδρύματα υποστηρίζουν ότι θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα μέσα από την αυστηρή εφαρμογή της εποπτικής αξιολόγησης του δεύτερου πυλώνα και όχι με την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων. Είναι τρομερά δύσκολο έως απίθανο να μετρήσουμε σε όρους κεφαλαίου κάποιο περιστατικό που δεν αναμένεται να συμβεί και που δεν γνωρίζουμε καν τι ακριβώς μπορεί να είναι (πχ τυφώνας Κατρίνα).

Η ασφαλιστική κάλυψη είναι μια τεχνική μείωσης των απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου μόνο για τις μεθόδους προηγμένης μέτρησης και μάλιστα σε μικρό ποσοστό κάλυψης. Πολλοί υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να παρασχεθεί η δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να μειώνουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις αναγνωρίζοντας την ασφαλιστική κάλυψη σαν μια εποπτικά αποδεκτά μορφή μείωσης του λειτουργικού κινδύνου για όλες τις μεθόδους. Στην τυποποιημένη μέθοδο και τη μέθοδο του βασικού δείκτη είναι πολύ σημαντική η ασφαλιστική κάλυψη για συμβάντα με χαμηλή συχνότητα εμφάνισης αλλά με υψηλή λειτουργική ζημιά όπως είναι οι φυσικές καταστροφές, οι τρομοκρατικές ενέργειες, οι ληστείες και οι απάτες. Η ασφαλιστική αυτή κάλυψη θα μπορούσε να αναγνωρίζεται ως τεχνική μείωσης λειτουργικού κινδύνου με τη μορφή έκπτωσης του ασφαλιζόμενου ποσού

από τα μικτά έσοδα ή προσαρμόζοντας του συντελεστές α και β ανάλογα. Το άμεσο όφελος που προκύπτει από την αναγνώριση της ασφαλιστικής κάλυψης ως τεχνικής μείωσης λειτουργικού κινδύνου είναι εμφανές καθώς η ασφαλιστική εταιρεία για να εκτιμήσει και να τιμολογήσει τους κινδύνους που αναλαμβάνει θα πρέπει να ελέγξει και να αξιολογήσει τις διαδικασίες, τα συστήματα και τις μεθόδους λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος, προσφέροντας ένα πρόσθετο επίπεδο διασφάλισης.

4.4. Λοιπά θέματα κριτικής και κόστος

Οι νέες προτάσεις προβλέπουν ότι οι σημαντικές συμμετοχές μειοψηφίας ή πλειοψηφίας των πιστωτικών ιδρυμάτων σε εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις θα πρέπει να αφαιρούνται από το εποπτικό κεφάλαιο κατά το ποσό που υπερβαίνουν συγκεκριμένα όρια. Επίσης, σημαντικές συμμετοχές μειοψηφίας σε επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα όπου δεν υπάρχει έλεγχος στη διοίκηση τους, θα αφαιρούνται από το κεφάλαιο ή θα ενοποιούνται αναλογικά. Αντίστοιχη μέριμνα υπάρχει και για τις συμμετοχές σε ασφαλιστικές εταιρείες. Οι συμμετοχές αυτές θα αφαιρούνται από τα βασικά και συμπληρωματικά εποπτικά κεφάλαια του πιστωτικού ιδρύματος. Το γεγονός αυτό ίσως επηρεάσει σε κάποιο βαθμό το ύψος του εποπτικού κεφαλαίου και ως αποτέλεσμα τη δυνατότητα μόχλευσης του πιστωτικού ιδρύματος.

Επίσης, οι μεταβολές στο ύψος και τη διάρθρωση του κεφαλαίου σε διαφορετικές νομικές οντότητες εντός του ομίλου μιας τράπεζας ενδέχεται να έχουν φορολογικές επιπτώσεις. Η διάκριση μεταξύ μετοχικού κεφαλαίου και εταιρικού χρέους μειωμένης εξασφάλισης είναι ένα ζήτημα για την φορολόγηση των πιστωτικών ιδρυμάτων διότι οι πληρωμές τόκων στους κατόχους χρέους εκπίπτουν φορολογικά ενώ οι πληρωμές μερισμάτων προς μετόχους φορολογούνται ως διανεμόμενα κέρδη. Εφόσον οι νέες προτάσεις διευκολύνουν ως ένα βαθμό τη διατήρηση χαμηλού μετοχικού κεφαλαίου, δίνοντας αποτελεσματικότερες διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, τα πιστωτικά ιδρύματα μπορεί να έχουν τη δυνατότητα μείωσης της φορολογικής τους επιβάρυνσης.

Ο τρίτος πυλώνας του νέου πλαισίου γύρω από τη δημοσιοποίηση στοιχείων στην αγορά και γενικά η μεγαλύτερη διαφάνεια αποτελεί αναμφισβήτητη επιθυμία τόσο των εποπτικών αρχών όσο και των επενδυτών. Το αυξημένο κόστος όμως που συνεπάγεται ο μεγάλος όγκος των στοιχείων που πρέπει να δημοσιοποιούνται μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να εναρμονίσουν τις απαιτήσεις δημοσιοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα με τις απαιτήσεις των διεθνών λογιστικών προτύπων και αυτό μπορεί να τους επιφέρει πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση.

Στην παρούσα φάση είναι πολύ σημαντικό και το κόστος για τη μετάβαση από το υφιστάμενο σύστημα σε ένα νέο ιδιαίτερα περίπλοκο σύστημα. Η υλοποίηση των εσωτερικών συστημάτων θα έχει υψηλό κόστος. Σε ορισμένες περιπτώσεις μέρος του κόστους θα μετακληθεί στον πελάτη των τραπεζών. Σε άλλες περιπτώσεις το υψηλό κόστος υλοποίησης των εσωτερικών συστημάτων θα αναγκάσει κάποιες τράπεζες να περιορίσουν ή ακόμα και να σταματήσουν τις δραστηριότητες τους σε ορισμένους τομείς εφόσον δεν θα μπορούν να ανταγωνισθούν τις τράπεζες που έχουν υιοθετήσει τις εσωτερικές μεθόδους.

Το κόστος συμμόρφωσης με το νέο πλαίσιο ενδεχομένως να υπερφαλαγγίσει τα όποια οφέλη προκύπτουν από τη χρήση των περισσότερο ευαίσθητων στον κίνδυνο μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι τράπεζες θα υποχρεωθούν να προσαρμόσουν τα πληροφοριακά τους συστήματα, να συλλέγουν τα αναγκαία δεδομένα, να σχεδιάσουν ή έστω να αναβαθμίσουν τα συστήματα εσωτερικής αξιολόγησης, να εκπαιδεύσουν τα αρμόδια στελέχη τους και να προσαρμόσουν το σύστημα υποβολής στοιχείων στα προβλεπόμενα.

Η Price Waterhouse Coopers εκτιμά ότι το κόστος της προσαρμογής στο νέο πλαίσιο θα είναι μεταξύ είκοσι και τριάντα δισεκατομμυρίων ευρώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι μεγάλες τράπεζες υπολογίζουν το κόστος μετάβασης στα ογδόντα με εκατόν πενήντα εκατομμύρια ευρώ σε μεμονωμένο επίπεδο. Συγκεκριμένα, η Credit Suisse αναφέρει ότι σύμφωνα με μελέτες της το κόστος μετάβασης στις εναλλακτικές προσεγγίσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου θα κυμανθεί μεταξύ δύο και τεσσάρων εκατομμυρίων δολαρίων για τα μικρού μεγέθους πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν την τυποποιημένη προσέγγιση, μεταξύ διακοσίων και τετρακοσίων

εκατομμυρίων δολαρίων για τα μεσαίου μεγέθους πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν τη θεμελιώδη προσέγγιση των μεθόδων εσωτερικής αξιολόγησης και μεταξύ τριακοσίων και εξακοσίων εκατομμυρίων δολαρίων για τα μεγάλου μεγέθους πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν την εξελιγμένη προσέγγιση των μεθόδων εσωτερικής αξιολόγησης.

Οι επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζών δεν σταματούν εδώ. Πολλοί ισχυρίζονται ότι η στροφή που πραγματοποιείται προς τα εσωτερικά μοντέλα θα έχει ως αποτέλεσμα ο ποιοτικός αντίκτυπος να υπερκεράσει σε σπουδαιότητα τον όποιο ποσοτικό αντίκτυπο στη συμπεριφορά των τραπεζών.

Οι τράπεζες έχουν δρομολογήσει ήδη τις διαδικασίες σχεδιασμού και κάλυψης του κόστους υλοποίησης των νέων προτάσεων. Το κόστος δεν συνίσταται μόνο από το κόστος μετάβασης που αναφέραμε παραπάνω αλλά και από το τρέχον κόστος, δηλαδή το κόστος συμμόρφωσης με το νέο εποπτικό πλαίσιο σε συνεχή βάση, αφού ολοκληρωθεί η μετάβαση. Οι τράπεζες θα πρέπει να ολοκληρώσουν το σημαντικό και δύσκολο έργο του σχεδιασμού των απαραίτητων διαδικασιών και συστημάτων για τη συλλογή, επεξεργασία ανάλυση και επαλήθευση της απαραίτητης πληροφόρησης σχετικά με τον πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο καθώς επίσης και των τεχνικών μείωσης τους.

5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είναι αναμφίβολο ότι οι νέες προτάσεις της επιτροπής της Βασιλείας δημιουργήθηκαν για να βελτιώσουν της συνθήκες της τραπεζικής εποπτείας και να αναθεωρήσουν το εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων προσπαθώντας να κινηθούν προς τη σωστή κατεύθυνση.

Οι προτεινόμενες προσεγγίσεις του πρώτου πυλώνα για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου είναι περιεκτικότερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του κινδύνου. Παρέχουν μεγαλύτερο φάσμα στις τεχνικές άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου και ακριβέστερη αποτύπωση της αξίας του. Δεν μπορούμε όμως να υποστηρίξουμε ότι συμβαίνει το ίδιο και με τον λειτουργικό κίνδυνο. Εξαιρώντας τη μέθοδο της προηγμένης μέτρησης μπορούμε να πούμε πως η χρήση του μεγέθους των μικτών εσόδων ενός πιστωτικού ιδρύματος δεν επαρκεί για την αξιολόγηση του κινδύνου των λειτουργιών του. Η έκταση και η πολυπλοκότητα της διάρθρωσης του νέου συμφώνου κυρίως στον πρώτο αλλά και στον τρίτο πυλώνα ενδέχεται να αυξήσουν σημαντικά το κόστος υλοποίησης τους και να οδηγήσουν σε καταστρατήγηση των βασικών στόχων της επιτροπής της Βασιλείας οδηγώντας στην αποφυγή κεφαλαιακών απαιτήσεων και σε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού.

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διασφαλίσουν την ύπαρξη πλαισίου κεφαλαιακής διαχείρισης με το οποίο θα προσδιορίζονται τα επιθυμητά επίπεδα κεφαλαίου, οι πηγές άντλησης του και η διατήρηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας. Η διοίκηση κάθε τράπεζας θα πρέπει να διασφαλίζει τα κατάλληλα συστήματα διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικών ελέγχων. Τα στοιχεία της κεφαλαιακής επάρκειας και της διαχείρισης κινδύνων θα γνωστοποιούνται δημοσίως μέσω της πολιτικής που θα επιλέξει το πιστωτικό ίδρυμα ώστε να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του νέου συμφώνου.

Οι τράπεζες θα πρέπει να συγκρίνουν τα ποσοστά συμμετοχής τους σε εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις με τα προτεινόμενα ατομικά και συνολικά όρια αφαίρεσης από το εποπτικό τους κεφάλαιο επανεκτιμώντας τη στρατηγική τους σε σχέση με αυτές τις συμμετοχές.

Επίσης, θα πρέπει να καταγραφούν και να εναρμονιστούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου τα εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης κινδύνου, η ταξινόμηση των χαρτοφυλακίων των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και οι παράμετροι πιστωτικού κινδύνου.

Ακόμη αξιολογούνται οι πηγές πληροφόρησης των διαδικασιών ελέγχου και της καταλληλότητας των πληροφοριών ώστε να επιβεβαιωθεί ότι πληρούν τις προϋποθέσεις της εξωτερικής επαλήθευσης της διαφάνειας και της δημοσιοποίησης στοιχείων. Ελέγχεται και η πιστοδοτική πολιτική ώστε να προσδιοριστεί κατά πόσο λαμβάνει υπόψη τις εσωτερικές εκτιμήσεις διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου.

Σχετικά με τις τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις εποπτικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις δημοσιοποίησης στοιχείων και παράλληλα να έχουν τα κατάλληλα μηχανογραφικά συστήματα υποστήριξης και διαχείρισης των τεχνικών αυτών.

Σε ότι αφορά το λειτουργικό κίνδυνο τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να επιλέξουν τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, να αναπτύξουν σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της επιλεγμένης μεθόδου, να χαρτογραφήσουν τις εποπτικά καθορισμένες επιχειρηματικές λειτουργίες και αφού συλλέξουν τις πληροφορίες λειτουργικών ζημιών σύμφωνα με τον εποπτικό ορισμό λειτουργικού κινδύνου να τις κατανεύμουν στις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Η έναρξη της εφαρμογής του νέου πλαισίου προσδιορίζεται για την τυποποιημένη και τη θεμελιώδη προσέγγιση στα τέλη του 2006 ενώ για τις εξελιγμένες προσεγγίσεις στα τέλη του 2007.

Όλοι οι εμπλεκόμενοι στο χρηματοπιστωτικό σύστημα αλλά και οι απλοί πελάτες των τραπεζών ευελπιστούν το νέο πλαίσιο να δημιουργήσει ένα πιο φερέγγυο τραπεζικό σύστημα.

Οι φωνές κριτικής και ανησυχίας όμως πληθαίνουν όσο πλησιάζει ο χρόνος έναρξης της λειτουργίας του νέου πλαισίου. Το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων δείχνει να βαδίζει προς μια αμερικανοποίηση, καθώς οι διεθνώς αναγνωρισμένοι οίκοι αξιολόγησης εδρεύουν στις ΗΠΑ, αλλά και το νομικό πλαίσιο πάνω στο οποίο στηρίζεται η Βασιλεία ΙΙ είναι κυρίως επηρεασμένο από την αμερικάνικη νομοθεσία.

Το μέλλον των τραπεζικών ομίλων στους οποίους συμμετέχουν εταιρείες με διαφορετικό αντικείμενο δείχνει να διαφοροποιείται. Το κόστος για κάτι τέτοιο μέσω των απαραίτητων κεφαλαιακών απαιτήσεων θα οδηγήσει τα πιστωτικά ιδρύματα στην αυστηρή ενασχόληση με την τραπεζική και μόνον.

Πολλοί φόβοι εκφράζονται και για τη λειτουργία των μικρών τραπεζών. Όπως είδαμε αναλυτικά οι λιγότερο φερέγγυοι πελάτες – επιχειρήσεις θα προτιμήσουν τα πιστωτικά ιδρύματα που υιοθετούν τις τυποποιημένες μέθοδοι, πράγμα το οποίο κατά πάσα πιθανότητα σημαίνει τις μικρότερες τράπεζες. Η συγκέντρωση των κακοπληρωτών στα μικρότερα πιστωτικά ιδρύματα βάζει σε σοβαρό κίνδυνο τη συνέχιση της λειτουργίας τους.

Είναι πολύ δύσκολο, λόγω της πολυπλοκότητας των προηγμένων μεθόδων να ακολουθηθούν από μικρότερες τράπεζες. Τα τελευταία χρόνια όμως βλέπαμε μεγάλους οίκους να ενασχολούνται συστηματικά με τη δημιουργία συστημάτων παρακολούθησης και μέτρησης κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των κινδύνων. Τελικά οι εταιρείες αυτές δημιούργησαν τα συστήματα για να στηρίξουν το νέο πλαίσιο ή μήπως και το νέο πλαίσιο στηρίζει τις εταιρείες αυτές;

Ακόμη αναφέρουμε ότι το νέο σύμφωνο δίνει εκατόν σαράντα πέντε ευχέρειες τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν ή όχι οι εποπτικές αρχές κάθε χώρας. Οι κεντρικές τράπεζες κάθε ευρωπαϊκής χώρας είναι υποχρεωμένες να δημοσιοποιήσουν πόσες και ποιες από αυτές τις ευχέρειες θα χρησιμοποιηθούν από τις τράπεζες της χώρας αυτής. Μήπως όμως με αυτόν τον τρόπο οι διαφοροποιήσεις στους όρους λειτουργίας του νέου συμφώνου μεταξύ των κρατών είναι τέτοιες που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια βόμβα στα θεμέλια της Βασιλείας τοποθετημένη από την ίδια τη Βασιλεία II;

Τέλος επισημαίνουμε ότι παρόλα τα πλεονεκτήματα που δημιουργεί η αναλυτικότερη και περισσότερο ευαίσθητη προσέγγιση που επιχειρεί το νέο σύμφωνο εμπεριέχει και ένα πολύ σοβαρό μειονέκτημα: Με το ισχύον πλαίσιο ήταν δυνατή κάποια συγκρισιμότητα μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, με το νέο πλαίσιο όμως λόγω των διαφορετικών προσεγγίσεων αλλά και των διαφορετικών ευχερειών από τις εποπτικές αρχές, η όποια συγκρισιμότητα εξαλείφεται και φυσικά δυσχεραίνεται η δουλειά του τεχνικού αναλυτή.

Όσο απίστευτο κι αν ακούγεται, οι ψίθυροι για ένα διαφορετικό σύμφωνο έχουν ήδη ακουστεί πριν ακόμα ξεκινήσει να λειτουργεί το νέο σύμφωνο που όλοι ξέρουμε σαν Βασιλεία ΙΙ. Άραγε θα υπάρξει Βασιλεία ΙΙΙ; και αν ναι θα είναι μια εξέλιξη της Βασιλείας ΙΙ ή ένα βήμα πίσω προς την Βασιλεία Ι; Τα ερωτήματα αυτά μόνο ο χρόνος μπορεί να τα απαντήσει.